

PROGRAM
USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU GMINY
WŁODAWA

na lata 2008 - 2032

ZLECENIODAWCA: **Gmina Włodawa**

WYKONAWCA: **ZAKŁAD USŁUGOWO-HANDLOWY „CHEMIX”**
Usługi z chemii, gospodarki wodno-ściekowej i ochrony środowiska
mgr Jerzy Mysiak
21-100 Lubartów ul. Cicha 7/6
tel/fax : (081) 8553257, t_k - 0604453433

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	3
1.1. Ogólna charakterystyka Gminy.....	4
1.2. Cel i zadania programu	7
2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i ich wpływ na zdrowie człowieka ..	7
2.1. Występowanie i zastosowanie azbestu.....	8
2.2. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka	8
2.3. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest	10
2.3.1. Użytkowanie wyrobów zawierających azbest.....	11
2.3.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest	11
2.3.3. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	12
2.3.4. PROCEDURY - postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest ...	13
2.3.5. Obowiązki właścicieli wyrobów i odpadów zawierających azbest, oraz firm demontażowych i transportowych.....	13
3. Akty prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest....	25
3.1. Ustawy i rozporządzenia	25
3.2. Krajowy program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	28
3.3. Zadania samorządu gminnego w zakresie usuwania azbestu.....	29
4. Aktualny stan gospodarowania wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....	29
4.1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest.....	29
4.2. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	31
4.3. Analiza aktualnego stanu użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	32
5. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest.....	33
5.1. Harmonogram realizacji planu	35
5.4. Aspekty finansowe i źródła finansowania.....	36
6. Organizacja usuwania wyrobów zawierających azbest	38
6.1. Wdrożenie planu	40
6.2 Sposób monitoringu i oceny wdrażania planu	40
<u>SPIS ZAŁĄCZNIKÓW</u>	42
<u>SPIS TABEL</u>	42
<u>SPIS RYCIN</u>	42

1. Wstęp

Opracowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest stanowi jedno z zadań samorządu gminnego określonych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi w ostatnich latach priorytet w walce z odpadami niebezpiecznymi ze względu na zagrożenie zdrowia ludzi i ochronę środowiska. Okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono do roku 2032.

Niniejszy „Program...” opracowano na podstawie "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego".

Posiadanie przez gminę programu usuwania azbestu jest wypełnieniem jednego z podstawowych wymagań przy ubieganiu się o finansowe wsparcie wdrożenia projektów w zakresie unieszkodliwiania niebezpiecznych odpadów azbestowych na terenie gminy.

„Program usuwania azbestu...” utworzony jest z trzech etapów

- etap przygotowania - tworzenie bazy danych, inwentaryzacja, rozdziały 1-4,
- etap opracowania planu - określenie celów i dróg realizacji rozdział 5,
- etap wdrożenia planu - odpowiedzialność osób i monitoring rozdział 6,

Wykonano na terenie gminy inwentaryzację wyrobów zawierających azbest z określeniem ilości i jakości wyrobów z eternitu.

W „Programie usuwania wyrobów zawierających azbest ...” zawarto też podstawowe informacje na temat azbestu, kierunkach zastosowania wyrobów azbestowych oraz jego wpływie na zdrowie człowieka. Przedstawiono szacunkowy koszt usunięcia tych wyrobów. „Program...” ma na celu również zapoznanie z przepisami prawnymi dotyczącymi postępowania przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz wynikającymi z nich procedurami aby uniknąć sytuacji np. niewłaściwego ich demontażu a tym samym zagrożenia zdrowia ludzkiego.

W „Programie...” wskazano także możliwości pozyskania środków na usuwanie wyrobów azbestowych. W opracowaniu zawarto również harmonogram najważniejszych zadań do realizacji w rozbiciu na poszczególne lata.

Po roku obowiązywania „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Włodawa” zostanie poddany aktualizacji: o obowiązujące przepisy, nowe dane do inwentaryzacji dotyczące ilości wyrobów azbestowych występujących na terenie gminy, możliwości pozyskania funduszy, o efekty wdrożenia programu krótkoterminowego, o realizację programu edukacji społeczeństwa, i oceny wdrażania monitoringu.

Azbest zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. „Prawo ochrony środowiska”

(Dz.U.08.25.150 – tekst jednolity.) jest substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska (Art.160, ust 2). Dalej w Art. 161 ust. 1 oraz Art 162 w/w ustawy stanowi, że substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinny być wykorzystywane, przemieszczane, i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. Wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska podlegają sukcesywnej eliminacji. Mając na względzie wielką ilość wyrobów azbestowych, problemy organizacyjne, brak miejsca na składowiskach i koszt ich utylizacji okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono do roku 2032. Wykorzystujący wyroby azbestowe ma obowiązek do dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania. Na terenie gminy wyrobami zawierającymi azbest zwykle są

wyroby eternitowe azbestowo-cementowe do pokrycia dachów. Osoba fizyczna nie będąca przedsiębiorcą przedstawia wójtowi w formie uproszczonej informację o posiadanych wyrobach zawierających azbest. Gmina natomiast zbilansowane dane o azbecie okresowo przedkłada wojewodzie do bazy danych.

Sposób postępowania z eliminowanymi wyrobami zawierającymi azbest określają przepisy ustawy o odpadach. (Dz.U.01.62.628– z późn. zm.). W artykułach 14 i 15 dla osiągnięcia celów założonych w polityce ekologicznej państwa, nakazano opracowanie planów gospodarki odpadami. Określono zawartość treści planu, jego zgodność z planem gospodarki odpadami (w tym odpadami niebezpiecznymi) z planem wyższego szczebla.

Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 roku przyjęła "Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski". Program ten obejmuje okres do 2032 roku.

Realizacja zadań przewidzianych w tym "Programie .." wymaga zaangażowania administracji publicznej i różnych instytucji działających na poziomach: centralnym, wojewódzkim i lokalnym: (samorząd powiatowy i gminny).

Gminny program usuwania wyrobów zawierających azbest opracowano w zgodności z „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego”.

1.1. Ogólna charakterystyka Gminy

Gmina wiejska Włodawa zajmuje obszar 243,32 km² Według nowego podziału administracyjnego kraju, wprowadzonego 1 stycznia 1999 roku gmina Włodawa należy do powiatu włodawskiego – jednego z 24 powiatów województwa lubelskiego. W dawnym podziale administracyjnym, gmina Włodawa należała do województwa chełmskiego.

Gmina Włodawa położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego i stanowi północno – wschodni fragment powiatu włodawskiego. Od północy graniczy z gminą Hanna, od zachodu z gminą Wiryki i Hańsk. Południową granicę stanowi gmina Wola Uhruska. Wschodnią granicę Gminy wyznacza natomiast granica państwa z Białorusią i Ukrainą. Według podziału fizyczno – geograficznego (Wilgat, Chałubińska 1954) obszar miasta i gminy znajduje się w obrębie dwóch jednostek Polesia Lubelskiego: Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego i Garbu Włodawskiego. Garb Włodawski dzieli obszar Polesia na część północną łagodnie opadającą ku północy oraz część południową wybitnie równinną i płaską. Ta część Polesia ma sieć rzeczną, która wykazuje wyraźną zależność od rzeźby terenu i budowy geologicznej. Miasto Włodawa dzieli obszar gminy na część południową i północną, a na wschodzie dolina Bugu stanowi oddzielny, wyróżniający się element morfologiczny.

Według podziału przyrodniczo – leśnego gmina znajduje się w IV Krainie Mazowiecko – Podlaskiej, w 6 Dzielnicy Polesia Lubelskiego.

Gmina Włodawa położona jest: 95 km od Lublina, 45 km od Chełma, 75 km od Białej Podl.

Gmina Włodawa posiada obszary o specyficznych walorach przyrodniczo - krajobrazowych, które wraz z innymi terenami nadbużańskimi mogą pretendować do listy unikatowych obszarów w skali całego kraju. Południkowa rozciągłość gminy Włodawa sprawia, że jest ona położona w kilku subregionach Polesia Lubelskiego:

Dolina Bugu – Bug jest jedną z nielicznych rzek Europy, która w całym swym biegu zachowała nie tylko meandrujące koryto, ale również nieznacznie przekształconą dolinę. Zachodzące spontaniczne procesy rzeczne są nadal głównym czynnikiem kształtującym i różnicującym siedliska w obrębie łozyska rzeki oraz niektórych krawędzi jej doliny. Wymienione uwarunkowania sprawiły, że Bug został obok Wisły zaliczony do kategorii paneuropejskich korytarzy ekologicznych.

Pojezierze Łęczyńsko – Włodawskie obejmuje południową część gminy. Jest to obszar wybitnie płaski i równinny o średniej wysokości od 165 do 180 m n.p.m., powstały w wyniku zachodzących procesów krasowych w podłożu kredowym. Współczesna rzeźba to wynik procesów erozyjnych i akumulacyjnych. W wyniku ich działania na tym terenie powstało wiele jezior. Specyficznym elementem tego terenu są również wydmy, występują głównie w okolicach wideł Bugu i Włodawki.

Garb Włodawski obejmujący obszar miasta i gminy Włodawa na północ od doliny Włodawki. Dominującymi elementami morfologicznymi na tym obszarze jest równina wodnolodowcowa, oraz wysoczyzna morenowa

Równina Parczewska położona peryferyjnie tuż przy północnej granicy gminy. Są to obszary o charakterze krajobrazu rolniczego związanego z uprawą roli, hodowlą oraz wyróżniające się większą zabudową.

Stosunki wodne w gminie Włodawa kształtowane są przez rzekę Bug. Cały teren gminy należy bezpośrednio lub pośrednio do zlewni tej rzeki. Północną część gminy odwadnia rzeka Hanna i jej dopływy, a centralna położona jest w dorzeczu Włodawki lub bezpośredniej zlewni Bugu. Południowe fragmenty gminy znajdują się w dorzeczu Tarasienki będącej prawym dopływem Włodawki.

Wstępujące na terenie gminy Włodawa liczne jeziora i starorzecza są cennym uzupełnieniem wód powierzchniowych

Jezioro Białe Włodawskie jest jednym z największych i najgłębszych jezior położonych w gminie i we wschodniej części Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej. Cechuje się dużą stabilnością warunków ekologicznych.

Na znacznym obszarze części północnej i południowej gminy zalegają gleby bielicowe, bielice i rdzawe. Ich podłoża stanowią utwory polodowcowe: piaski luźne, słabogliniaste, a także gliniaste. Gleby te charakteryzują się małą zwięzłością i nadmierną przepustowością i silnie kwaśnym i kwaśnym odczynem.

Gmina Włodawa jest stosunkowo słabo zaludniona. Na terenie gminy zamieszkuje 6063 mieszkańców. Stan ludności w gminie w ostatnim dziesięcioleciu cechował się powolnym spadkiem. Średnia gęstość zaludnienia na obszarze gminy wynosi 25 osób na km², dla porównania średnia gęstość zaludnienia na obszarze Polski wynosi 124 osoby na km², natomiast w województwie lubelskim przypada średnio 89 osób na km². W porównaniu do poprzednich dwóch lat liczba mieszkańców wzrosła, ale jednocześnie można zaobserwować proces starzenia się społeczeństwa gminy. Gminę charakteryzuje ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynoszący – 3,50.

Na terenie gminy Włodawa znajduje się 16 sołectw. Sieć osadnicza kształtowała się w okresie kilkuset lat na bazie naturalnych warunków przyrodniczych. Główne tereny zasiedlone znajdują się wokół miejscowości: Orchówek, Różanka, Suszno, Korolówka, i Żuków.

Ludność gminy stanowi 14,92 % ludności powiatu włodawskiego i 0,28 % ludności województwa lubelskiego.

Prawie 60 % ogółu mieszkańców gminy związana jest z rolnictwem, w tym 45 % z rolnictwem indywidualnym. Ważnym sektorem, w którym mieszkańcy znajdują zatrudnienie jest turystyka. Jednak najczęściej jest to praca podejmowana w sezonie letnim.

Na terenie gminy funkcjonują większe zakłady pracy, zatrudniające pow. 60 osób i są to : NZPS „POLESIE”, Przedsiębiorstwo Metalowe „WISBERG”, Nadleśnictwo Włodawa, Nadleśnictwo Sobibór oraz Dom Pomocy Społecznej w Różance.

Przypuszcza się, że w najbliższych latach, z powodu rozszerzającej się sukcesywnie z roku na rok oferty turystycznej gminy oraz zwiększającej się liczby wypoczywających turystów, w gminie Włodawa najszybciej będzie rosła liczba osób zatrudnionych w handlu i usługach.

W gminie Włodawa zarejestrowanych jest 204 podmiotów gospodarczych. Występuje tu korzystna struktura udziału sektora prywatnego. Większość podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy zajmuje się handlem i usługami. Najczęściej występującą formą organizacyjno-prawną działających jest forma spółki cywilnej. Struktura branżowa podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy przedstawia się następująco: handel – 70 , usługi – 92 , gastronomia – 29 , transport – 5 , eksport – import – 1 , produkcja – 4 .

Tabela nr 1

Miejscowości w gminie Włodawa
Stan na 04.2005r

Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców
Adamki	11
Korolówka	301
Korolówka Kolonia	105
Korolówka Osada	494
Krasówka	248
Luta	38
Okuninka	364
Orchówek	1000
Różanka	990
Sobibór	481
Stawki	312
Suszno	837
Szuminka	242
Wołczyń	58
Żłobek	173
Żuków	409
RAZEM	6068

Zakłady usługowe i rzemieślnicze świadczą usługi w zakresie produkcji rolniczej i potrzeb bytowych mieszkańców gminy. Handel i usługi skoncentrowane są w sektorze prywatnym. Sklepy wielobranżowe i inne usługi społeczne zlokalizowane są głównie we Włodawie. Na terenie gminy znajdują się dwa znaczące przedsiębiorstwa: Przedsiębiorstwo Metalowe „WISBERG” Sp. z o. o. i NZPS „POLESIE”. Są to przedsiębiorstwa produkcyjne, które zatrudniają największą liczbę pracowników na terenie gminy. W strukturze branżowej dominują jednak podmioty gospodarcze związane z handlem, usługami i gastronomią. Ma to związek z rozwiniętą turystyką na terenie gminy.

Gmina Włodawa ma charakter rolniczy. Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 9658 ha, co stanowi 39,6 % ogólnej powierzchni gminy. Liczba indywidualnych gospodarstw w gminie ogółem wynosi 1122. W gminie Włodawa przeważają gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, niewielki procent stanowią gospodarstwa powyżej 15 ha. Działalność rolnicza jest podstawowym źródłem zarobkowania dla większości mieszkańców gminy. Rozwój produkcji rolniczej na terenie gminy ograniczają słabe klasy gleb. W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych. W produkcji zwierzęcej zdecydowanie przeważa chów trzody chlewnej i bydła. Ze względu na wysokie walory turystyczne gminy, część mieszkańców widzi szansę w prowadzeniu działalności agroturystycznej jako dodatkowego źródła dochodu.

Największą powierzchnię w gminie Włodawa zajmują lasy – 40,08% (12207 ha), grunty orne – 24,70% (6021 ha), użytki zielone – 12,62 % (3075 ha).

Inne tereny to grunty pod wodami – 1,90 % (462 ha), nieużytki – 5,08 % (1239ha) i tereny pozostałe – 5,62 % (1371 ha)

1.2. Cel i zadania programu

Nadrzędnym długoterminowym celem " Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Włodawa" jest:

Wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko.

Celem programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia terenu gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców spowodowanych azbestem ,
- spowodowanie likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym czasie do spełnienia nakazów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych: ustaw i rozporządzeń oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest .

Zadaniem programu jest:

określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest.

W programie zawarte zostały:

- ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy w poszczególnych miejscowościach,(inwentaryzacja)
- ocena stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania wyrobów z azbestem,
- opracowanie Planu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie celów o różnych terminach realizacji,
- opracowanie harmonogramu realizacji Planu
- koszty związane z utylizacją wyrobów azbestowych,
- sposób monitoringu i oceny wdrażania planu,

2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i ich wpływ na zdrowie człowieka

W Polsce od wielu lat stosowano azbest w różnych dziedzinach gospodarki do wielu wyrobów, i do dziś te wyroby są użytkowane. Jednak w trakcie badań stwierdzono groźne dla zdrowia człowieka oddziaływanie azbestu. Pojawiły się choroby, szczególnie nowotwory płuc wywołane przez drobne pyłki azbestu. Umiejscowione w płucach człowieka drażnią ścianki powodując trwały stan zapalny prowadzący w końcu do stanu nowotworowego pęcherzyków płucnych. Problem z azbestem wywołał zakaz jego stosowania i potrzebę usunięcia już

wyprodukowanych wyrobów zawierających azbest. Niniejszy „Program” organizuje bezpieczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych.

2.1. Występowanie i zastosowanie azbestu

Wyroby zawierające azbest znalazły szerokie zastosowanie w budownictwie mieszkaniowym do pokrycia dachów, w przemyśle, do wykonywania rur wodociągowych, i w innych dziedzinach.

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu.

Wzory chemiczne głównych rodzajów azbestu przedstawiają się następująco:

- chryzotyl $Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
- krokidolit $Na_7 Fe_3 Fe_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- amozyt $(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- antofyllit $(Mg, Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- tremolit $Ca_2Mg_5[(OH)_2Si_4O_{11}]_2$
- aktynolit $Ca_2/Mg[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest to ogólna nazwa minerałów z grupy amfiboli i serpentynów. Jest minerałem posiadającym włóknistą strukturę. Cechą charakterystyczną włókien azbestowych jest możliwość rozszczepiania się włókien na coraz mniejsze, oraz to, że jest niepalny. Właściwości te wykorzystywano m. in. do wyrobu knotów świec, niepalnego papieru czy też wyrobów tekstylnych. Prawdziwy przełom w stosowaniu azbestu nastąpił w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wtedy to odkryto we Włoszech nowe złoża chryzotyli i tremolitu. Początkowo zastosowanie azbestu ograniczało się do wyrobów niepalnej papy, zwłaszcza, gdy plagą były pożary budynków. Prawdziwym przebojem azbest stał się za sprawą silników parowych. Zaczęto go stosować jako różnego rodzaju izolacje kotłów, jak również odprowadzających parę rur, tutaj spore znaczenie miał przemysł stoczniowy. Spore znaczenie miało również stosowanie go jako surowca do produkcji wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, klocków hamulcowych, tarcz sprzęgłowych itp. Szacuje się, że wyprodukowano w sumie około 5 tysięcy rodzajów produktów zawierających w swoim składzie azbest.

Występujący w gminie azbest zastosowany jest w budownictwie. Użyty został powszechnie do produkcji płyt azbestowo cementowych znanych pod nazwą- eternit.

Wyroby azbestowe twarde to:

- płyty azbestowo-cementowe faliste,
- płyty azbestowo-cementowe płaskie,

2.2. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka

W lata 80-tych XX-go wieku stwierdzono, że oprócz niezaprzeczalnych pozytywnych właściwości azbestu istnieją również jego negatywne strony. Wiąże się to przede wszystkim z włóknistą strukturą tego minerału. Potwierdzone zostało rakotwórcze działanie włókien azbestu na organizmy żywe. Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do

powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy zatrzymaniu w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Istotne znaczenie ma tu ich średnica. Wykazano, że włókna cienkie – o średnicy poniżej 3 µm przenoszone są łatwiej i to one odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych podczas gdy włókna grube – o średnicy powyżej 5 µm zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyli o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 : 1. Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego oraz że są także skuteczniej usuwane z płuc, noszą ze sobą mniejsze ryzyko zdrowotne w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych, groźniejszymi dla człowieka w kontakcie z azbestem.

Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylica azbestowa (azbestoza),
- łagodne zmiany opłucnowe,
- rak płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy, powodowany przez azbest),
- międzybłoniak opłucnej i otrzewnej, nowotwory o wysokiej złośliwości.

Przy narażeniu pył azbestowy powstały z pokryć dachowych głównym skutkiem zdrowotnym, który należy brać pod uwagę, jest międzybłoniak opłucnej i otrzewnej. W zależności od poziomu ekspozycji, może być obserwowany wzrost ryzyka raka płuc.

Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Nowotwory te wykazują stopniowy przyrost, rocznie około 10%. Oficjalna statystyka w Polsce wykazuje około 120 przypadków zgonów rocznie, z powodu międzybłoniaka opłucnej.

W latach 1976-96 rozpoznano w Polsce 1314 przypadków azbestozy płuc. Jest to pylica płuc powstała wskutek wdychania kurzu zawierającego drobiny azbestu. Biorąc pod uwagę fakt, że okres rozwoju nowotworów związanych z działaniem azbestu może trwać ponad 30 lat oraz niedostateczną wykrywalność w minionych latach i obecnie chorób związanych z narażeniem na azbest, można przypuszczać, że częstość rozpoznań będzie w przyszłości wzrastać. Na przykład we Francji, gdzie badania prowadzi się na większą skalę, stwierdzono, że nowotwór opłucnej atakuje od 400 do 600 osób rocznie.

Dopuszczalne stężenie pyłu azbestu w powietrzu atmosferycznym w Polsce wynosi 1000 włókien/m³ powietrza w pomiarach 24-godzinnych.

Przeprowadzone badania kontrolne środowiskowych stężeń włókien azbestu w aglomeracjach wielkomiejskich wykazały najwyższe, ponadnormatywne stężenia przy węzłach komunikacyjnych zlokalizowanych w Warszawie, Katowicach i Łodzi.

Efektom narażenia komunalnego na azbest jest wzrost występowania zmian opłucnowych, szczególnie uwapnionych zmian opłucnej oraz zwiększone ryzyko

międrzłonniaka opłucnej. Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo, oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych „dzikich wysypisk odpadów” – szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie – w coraz większym stopniu – z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków.

W naszym rejonie największe zagrożenie azbestem wystąpiło w byłych zakładach, które wykorzystywały azbest w produkcji (tj. Lubelskiego Zakładu Eternitu w Lublinie, oraz Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Parczewie). Pracownicy z tych zakładów objęci są programem badań profilaktycznych i uprawnieni są do odpowiednich świadczeń określonych w ustawie *o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*. Program ten skierowany jest do byłych pracowników zakładów przetwórstwa azbestu. Powołane zostały specjalne ośrodki przeprowadzające badania profilaktyczne. Teren województwa lubelskiego przynależy do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy w Lublinie. W ramach tego programu prowadzony jest tzw. Centralny Rejestr Zawodowo Narażonych na Azbest, który umożliwia monitorowanie skutków zdrowotnych narażenia i rozwoju zmian w układzie oddechowym.

Reasumując azbest szkodzi człowiekowi na układ oddechowy. Natomiast nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Jest to stanowisko Państwowego Zakładu Higieny z dnia 30.06.20007).

2.3. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Poważny niepokój musi budzić fakt, że obecnie nieodpowiednie usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa tylko zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców gminy.

Usunięcie tych zagrożeń będzie wymagało rzetelnej informacji o sposobie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. Głównym celem informowania o ryzyku jest dostarczenie informacji o zagrożeniu osobom i społecznościom narażonym na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe zgodnie z zasadami wynikającymi z odpowiednich przepisów prawnych. Uzyskane informacje stanowią podstawę do opracowywania różnych wariantów strategii zmniejszania ryzyka, które brane są pod uwagę przy podejmowaniu decyzji dotyczących ich wdrażania.

Proces informowania i rzetelności przekazywanej informacji zależą zarówno od poziomu merytorycznego, możliwości i umiejętności oceny oszacowania ryzyka, jak i od polityki informacyjnej, jaką prowadzą media współpracujące ze specjalistami oceniającymi zagrożenie, itp.

Metody bezpiecznego postępowania z azbestem i z wyrobami zawierającymi azbest, począwszy od eksploatacji tych wyrobów poprzez usuwanie, transport i składowanie, określone są poprzez obowiązujące w Polsce przepisy prawne (patrz. rozdz. 3-Akty Prawne).

2.3.1. Użytkowanie wyrobów zawierających azbest

Bezpieczne użytkowanie płyt azbestowo-cementowych (eternitu) uwarunkowane jest, oprócz czynnika czasu użytkowania, także właściwym ich zabezpieczeniem. Znane są dwie metody zabezpieczania wyrobów z azbestem:

- Obudowanie innym bezpiecznym materiałem
- pokrycie powłoką farby olejnej lub żywicznej,

Pierwsza metoda polega na odizolowaniu wyrobów zawierających azbest od otoczenia poprzez obudowanie ich pyłoszczelną przegrodą wykonaną np. ze sklejki lub płyt gipsowych. Natomiast w drugiej metodzie stosuje się pokrycie powierzchni tych wyrobów specjalnymi substancjami impregnującymi uniemożliwiającymi kruszenie się azbestu lub błonotwórczymi, które tworzą na powierzchni materiału warstwę uniemożliwiającą odłamywanie się zewnętrznych cząstek wyrobu.

Należy nadmienić, że czynnikiem negatywnie wpływającym na obecny stan wyrobów azbestowych (pokryć dachowych i elewacji) był ich nieprawidłowy montaż (dotyczy to głównie terenów wiejskich), powodujący pękanie płyt oraz ich odkształcanie. Dodatkowym czynnikiem jest nieprzestrzeganie terminów konserwacji, a nawet całkowity brak konserwacji.

Czas użytkowania płyt azbestowo-cementowych (prawidłowo założonych i zamontowanych, pomalowanych farbą akrylową i konserwowanych co 5-7 lat) określony został na 30 lat. W Polsce wiele wyrobów jest użytkowanych średnio od 10 do 50 lat.

2.3.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Największe zagrożenie emisji szkodliwych dla zdrowia człowieka włókien azbestowych stwarza proces usuwania wyrobów zawierających azbest. Prace związane z usuwaniem azbestu muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować lub zminimalizować uwalnianie się azbestu do środowiska, tak aby nie zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń włókien azbestowych w powietrzu. Prace przy usuwaniu azbestu mogą przeprowadzać przedsiębiorcy posiadający decyzję starosty na prowadzenie tego typu prac. Wymagania w zakresie usuwania tych wyrobów określone zostały szczegółowo w odpowiednich rozporządzeniach. Prace przy usuwaniu azbestu mogą prowadzić jedynie wykonawcy posiadający odpowiednie wyposażenie techniczne i zatrudniający przeszkolonych pracowników. Podczas prac mających na celu naprawę lub usunięcie wyrobów zawierających azbest wykonawca zobowiązany jest do umieszczenia tablic ostrzegawczych o rodzaju prowadzonych prac, odgrodenia terenu prac oraz zastosowania odpowiednich środków technicznych w celu zmniejszenia emisji włókien azbestu. Istotne jest także takie prowadzenie prac, aby wyroby azbestowe usuwane były w całości, unikając ich połamania. Przy wykonywaniu takich prac konieczne jest także stosowanie przez pracowników odpowiedniej odzieży ochronnej i sprzętu zabezpieczającego układ oddechowy.

2.3.3. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest

Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie. Odpady azbestowe mogą być deponowane jedynie na składowiskach odpadów niebezpiecznych przeznaczonych wyłącznie do składowania odpadów azbestowych, na wydzielonych częściach składowisk odpadów niebezpiecznych oraz na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne pod warunkiem, że spełnione zostały warunki techniczne dotyczące bezpiecznego składowania odpadów azbestowych. Jedynie odpady azbestowe o kodach 17 06 01* i 17 06 05* pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej mogą być składowane na składowiskach zlokalizowanych w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu z zabezpieczonymi ścianami bocznymi.

Na mocy ustaleń z negocjacji akcesyjnych z UE istniejące składowiska, które nie spełniają wymagań dyrektywy powinny być zmodernizowane najpóźniej do 1 lipca 2012 r. Nowe składowiska odpadów azbestowych powinny spełniać wymagania konstrukcyjne dyrektywy z chwilą ich zakładania.

2.3.4. PROCEDURY - postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest zostały ujęte w czterech grupach. Są to:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 – dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Procedury postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest zostały dokładnie omówione w rozdziale 2.3.5

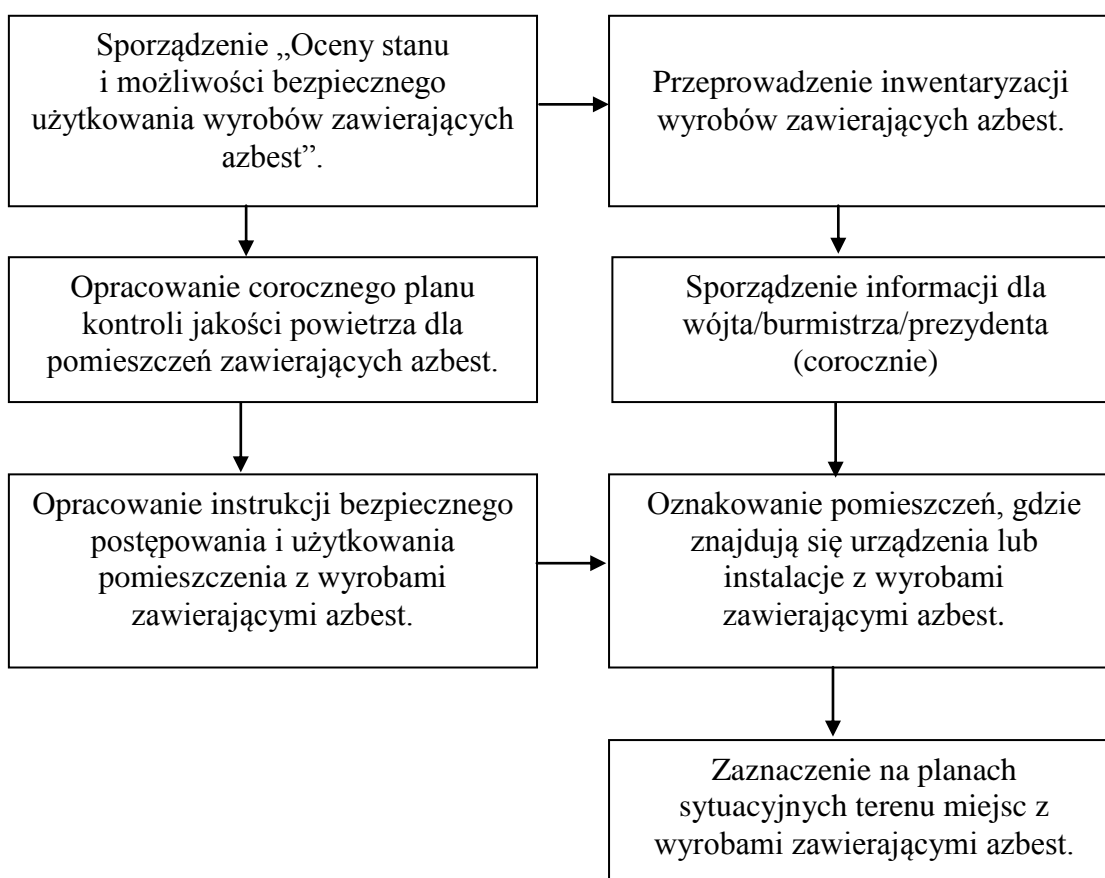
2.3.5. Obowiązki właścicieli wyrobów i odpadów zawierających azbest, oraz firm demontażowych i transportowych

Obowiązki właścicieli i zarządzających obiektami i instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest oraz firm zajmujących się demontażem eternitu i transportem odpadów są określone w rozporządzeniach wymienionych w pkt 3.1 pod pozycją 9 i 13 :

-Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.2004.71.649)

-Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U.2005.216.1824).

Procedura 1 – dotycząca obowiązków właścicieli i zarządców w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Zakres tej procedury obejmuje zakres obowiązków i zasad postępowania właścicieli budynków, budowli, instalacji lub urządzeń przemysłowych, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest. Dotyczy ona bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku obowiązany jest:

- Wykonać inwentaryzację wyrobów zawierających azbest
- Sporządzić informację dla wójta (corocznie)
- Oznakować miejsca, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest
- Sporządzić ocenę stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania wyrobów
- Opracować corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń z azbestem
- Opracować instrukcję bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczeń z azbestem
- Zaznaczyć na planie sytuacyjnym miejsca z wyrobami zawierającymi azbest

Właściciel lub zarządca budynku, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, jest zobowiązany do sprzedania – w 2 egzemplarzach „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów azbestowych zawierających azbest” (**Załącznik nr 1**). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...”, tzn.:

- po 5 latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone.
- Po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne – do 3 % powierzchni wyrobów – uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia, powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest złożyć Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego w Lubartowie, w terminie 30 dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku do czasu sporządzenia następnej „Oceny...”

Właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta gminy. Natomiast osoby prawne mają obowiązek składanie tych informacji do właściwego marszałka województwa. Wzory informacji wg załączników: **Załącznik nr 2** – informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.

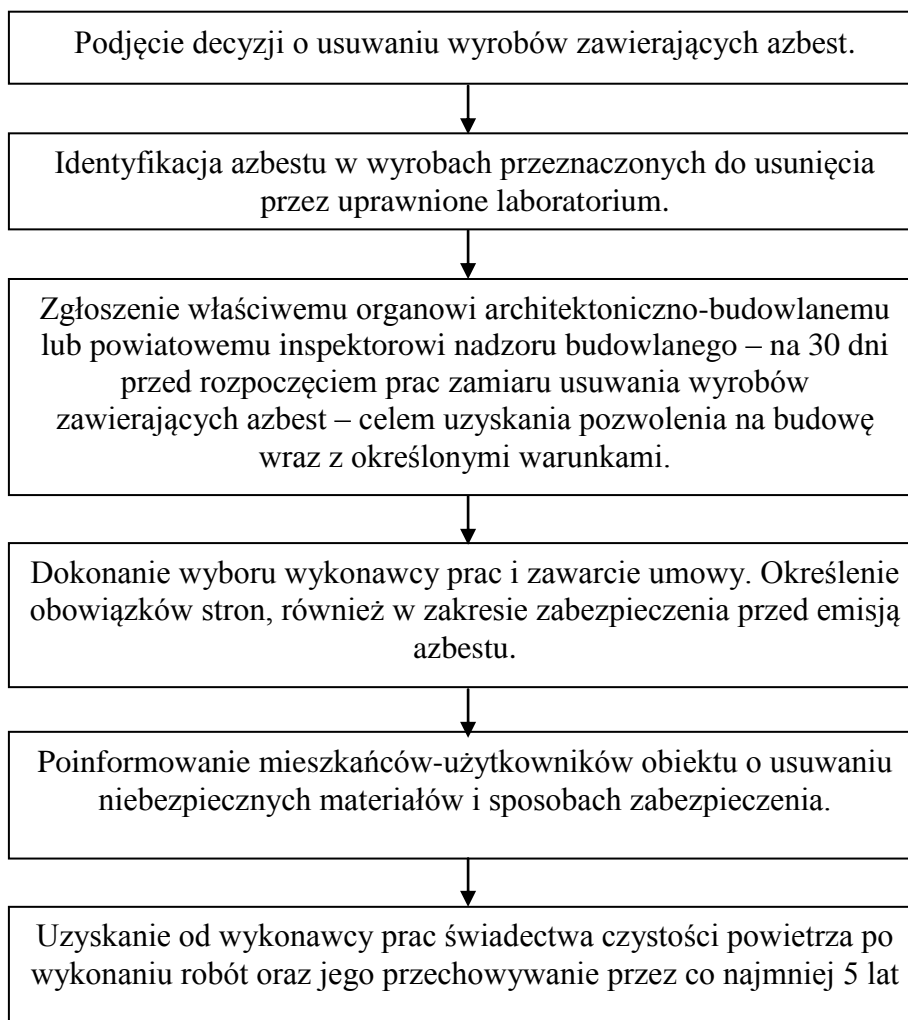
Załącznik nr 3 - informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (**Załącznik nr 4**)
- Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.
- Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Zakres tej procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest do:

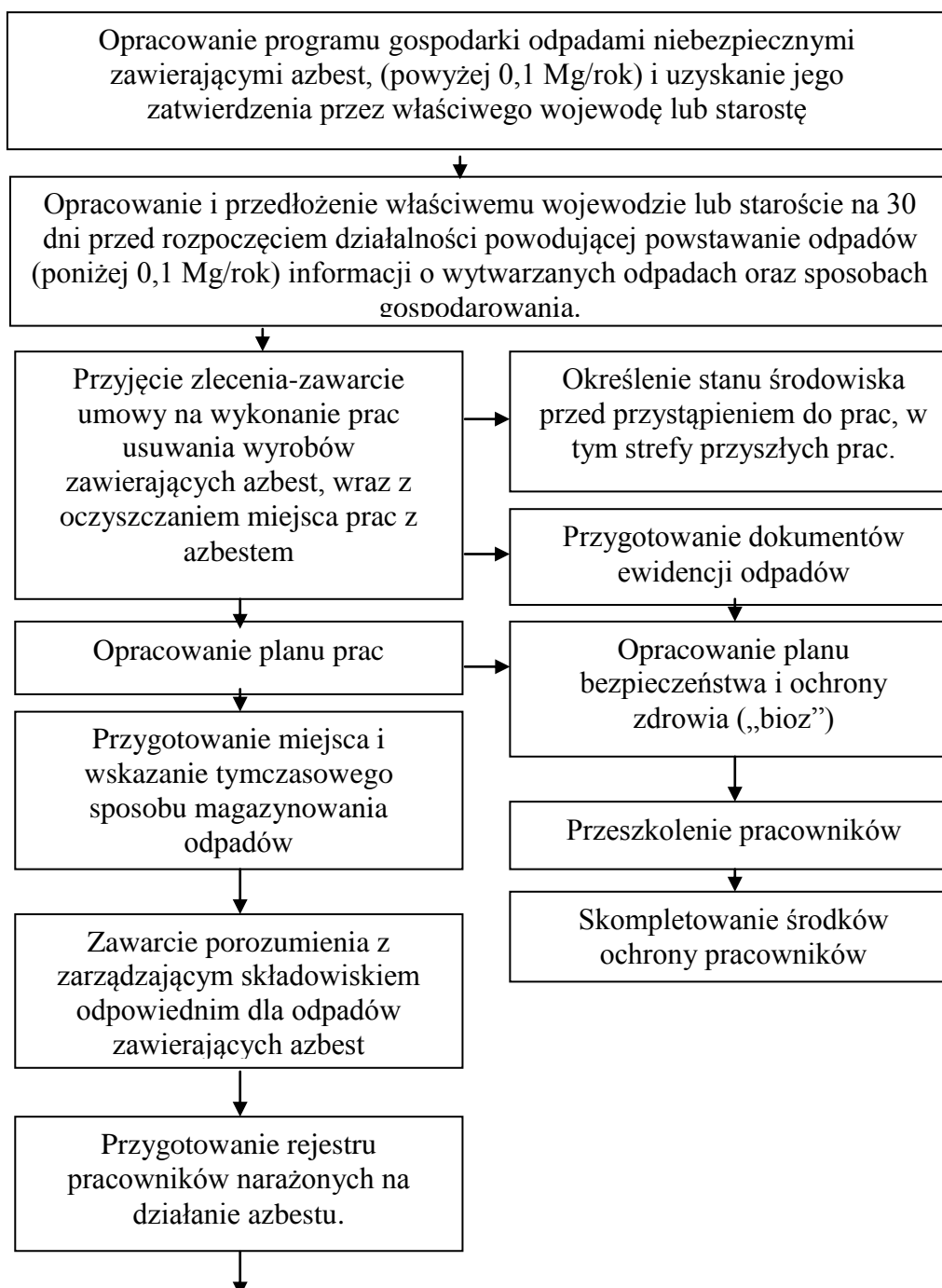
- Podjęcia decyzji o konieczności usunięcia wyrobów zawierających azbest
- Identyfikacji azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez laboratorium
  - Zgłoszenia właściwemu organowi architektoniczno- budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest w celu uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem

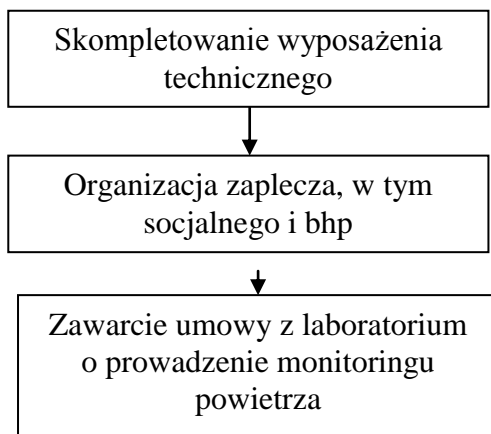

przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz Art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane (**Załącznik nr 7**).

- Dokonania wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy. Określenie obowiązków stron
- Poinformowania mieszkańców lub użytkowników obiektu o planowanym usuwaniu materiałów niebezpiecznych i sposobach zabezpieczenia
- Uzyskania od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po usunięciu azbestu, a umowę z wykonawcą i świadectwo czystości powietrza przechowywać przez okres 5 lat

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Opis procedury

Zakres tej procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, jest zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 2 pkt 22 ustawy o odpadach, „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektu, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów jest wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, a także właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach, z późniejszymi zmianami. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest i uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, marszałka województwa lub starostę.

Marszałek województwa zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanej decyzji zatwierdzającej, powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów.
- określenia ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku.
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.
- określenie czasu prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem odpadów.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów opracowuje i składa właściwemu marszałkowi województw lub staroście – informację, w 3-ch egzemplarzach, o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania (art. 24. ust. 1 ustawy o odpadach). Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, jak wyżej, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać:

- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, obejmujący m.in.

- informacje dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia, w tym ocenę ryzyka dla zdrowia
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:
  - a/ określenia zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
  - b/ konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczającej przed skutkami zagrożeń,
  - c/ zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby.
- Określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- Wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac ma obowiązek przeszkolenia wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace – w zakresie ryzyka dla zdrowia oraz bezpiecznych metod pracy z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami a także bezpieczeństwa i higieny takich prac. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami, przez upoważnioną do takiej działalności instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Skompletowanie środków ochrony pracowników tj. odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Wykonawca zobowiązany jest do zgłoszenia rozpoczęcia prac usuwania wyrobów zawierających azbest do właściwego organu nadzoru budowlanego, okręgowego inspektora pracy oraz wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Szczegółowe wymagania dotyczące informacji dla Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 01 grudnia 2004 r. (Dz.U. Nr 280, poz. 2771).

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest zobowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy – po ich demontażu a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Dla prawidłowości obrotu odpadami niebezpiecznymi wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty, którymi są:

- Karta ewidencji odpadu (**Załącznik nr 5**)
- Karta przekazania odpadu (**Załącznik nr 6**)

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. W celu prawidłowego przygotowania robót duże znaczenie ma odpowiednie skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi

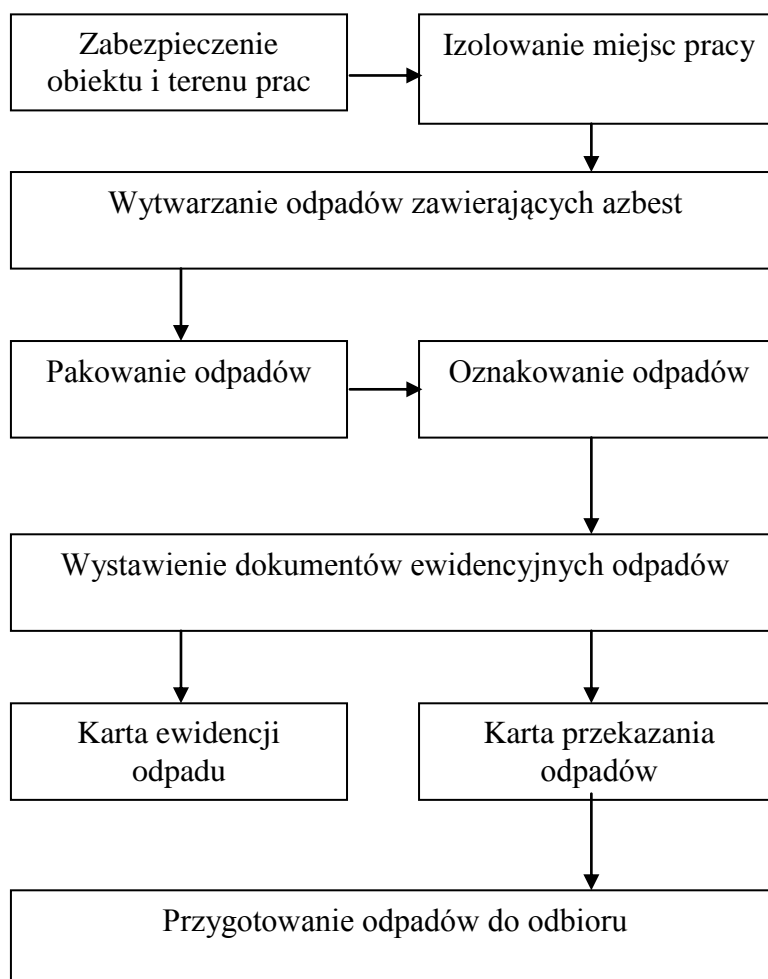
ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie ważne jest, aby zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku – w zależności od określenia stanu środowiska, dokonanego przed przystąpieniem do wykonywania prac.

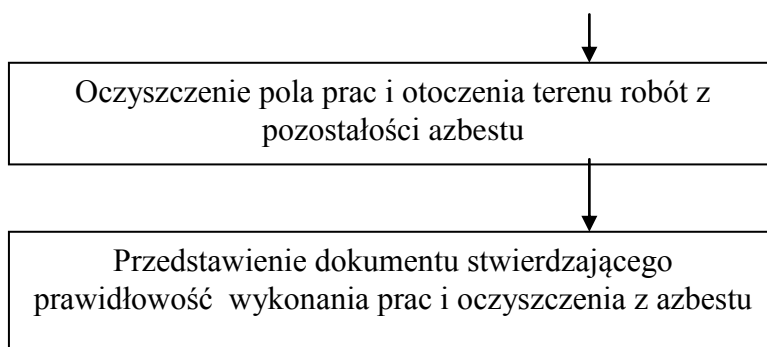
Jeżeli usuwane wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 , lub inne mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych – niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

- Urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- Pomieszczenia na szatnie czyste i brudne,
- Pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest – a także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

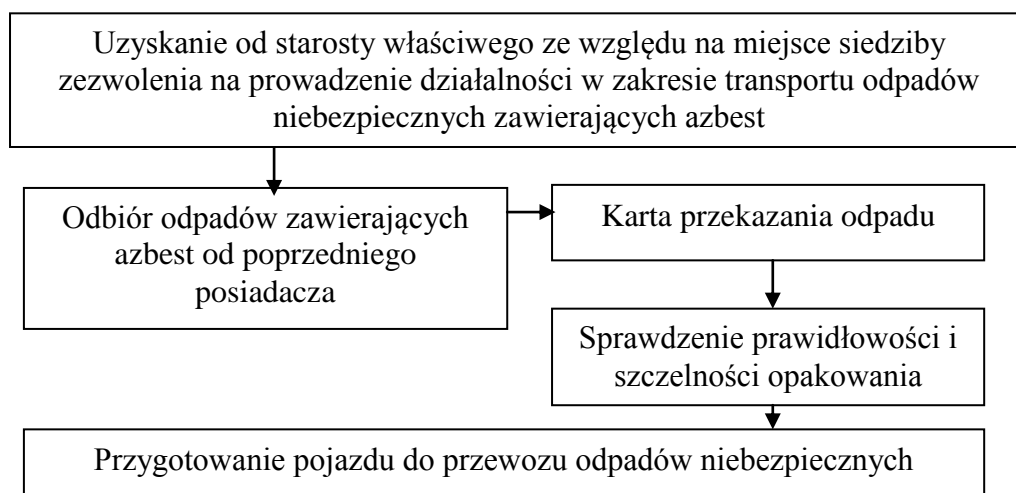
Procedura obowiązująca wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

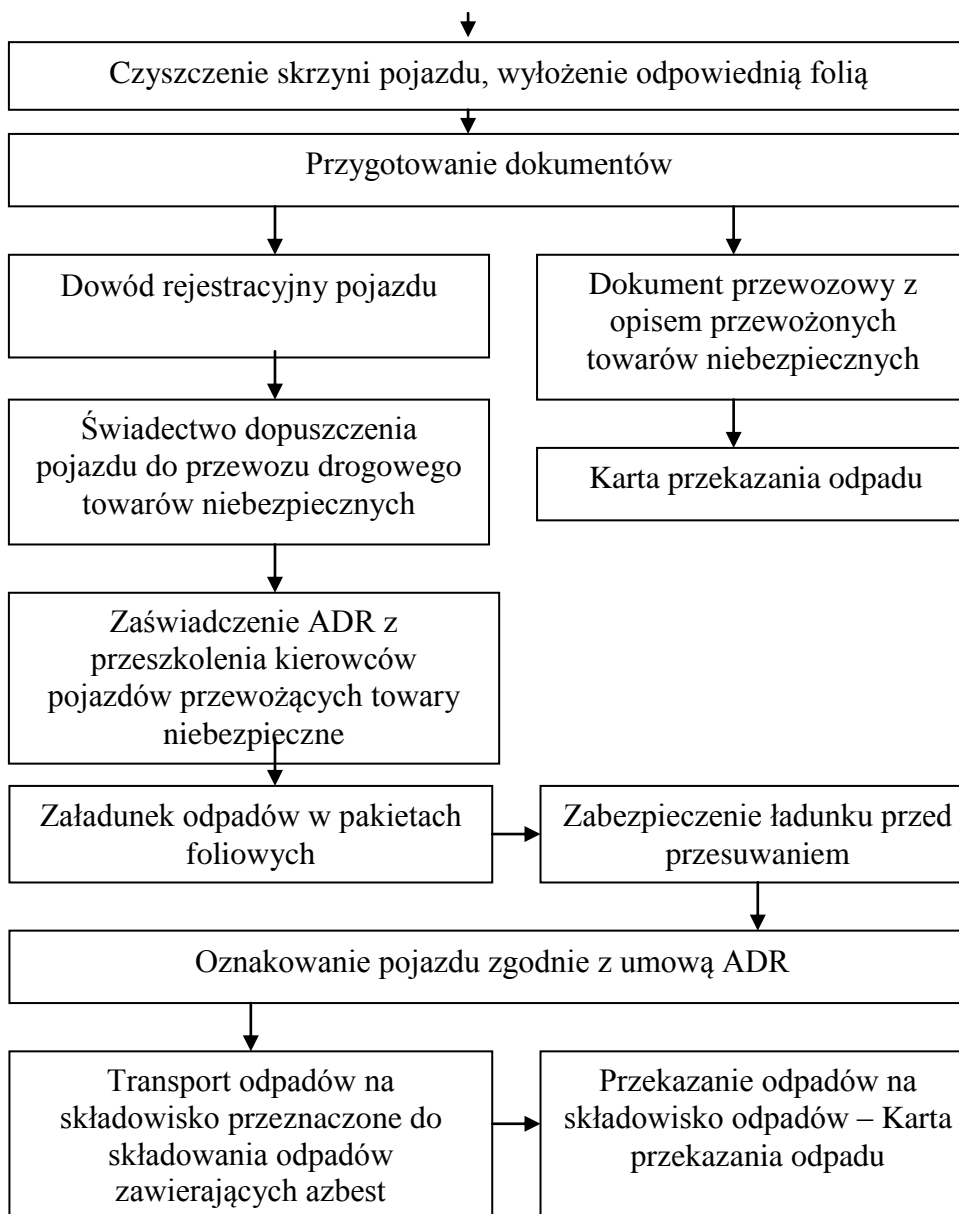
Wykonawca ww. prac zobowiązany jest do:

- Zabezpieczenia obiektu i terenu prac
- Izolowania miejsca pracy
- Demontażu - wytwarzanie odpadów zawierających azbest
- Pakowania odpadów
- Oznakowania odpadów
- Wystawienia dokumentów ewidencyjnych odpadów
  - karty ewidencji odpadu (**Załącznik nr 5**)
  - karty przekazania odpadu (**Załącznik nr 6**)
- Przygotowania odpadów do załadunku
- Oczyszczenia terenu robót z pozostałości azbestu

W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza – przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

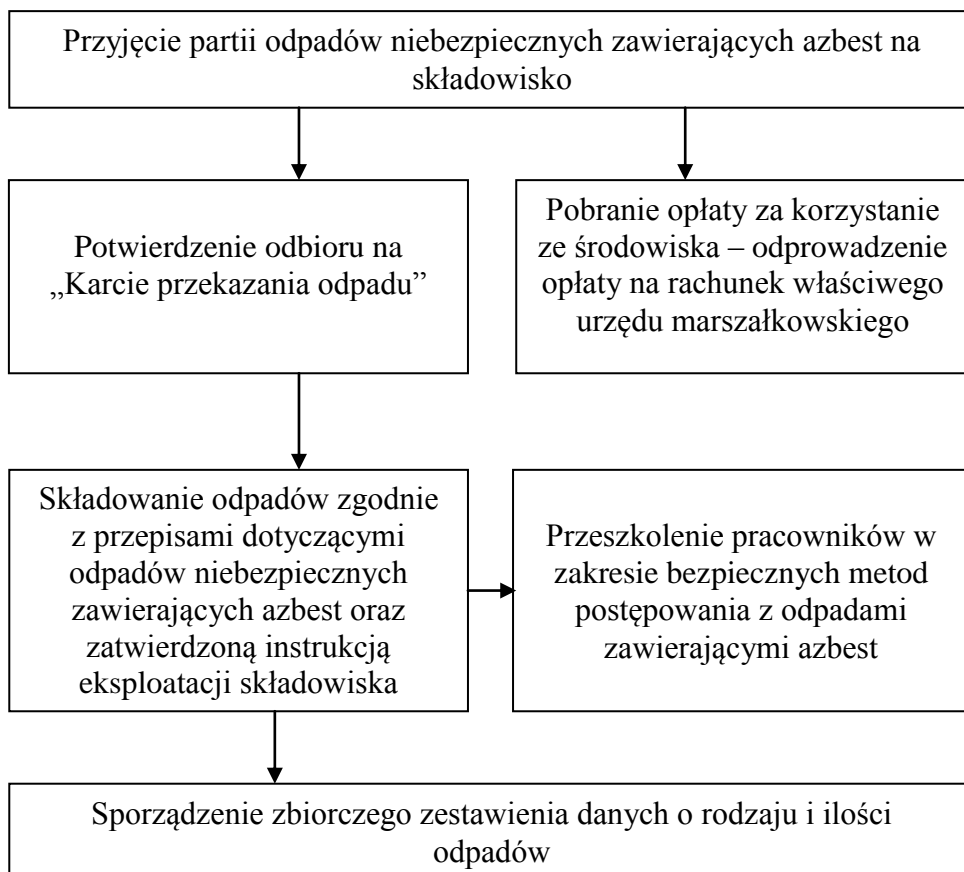
Procedura ta obowiązuje prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Prowadzący ww. działalność obowiązany jest do:

- Uzyskania od starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest
- Odbioru odpadów z azbestem od posiadacza z demontażu (karta przekazania odpadu)
- Sprawdzenia prawidłowości i szczelności opakowania
- Przygotowania pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych, przez:
  - oczyszczenie skrzyni pojazdu , wyłożenie folią, oznakowanie ADR,
  - przygotowanie dokumentów pojazdu: dowód rejestracyjny, świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych, zaświadczenie ADR z przeszkolenia kierowców przewożących mater. niebezpiecz.
- Załadunku odpadów w pakietach foliowych i zabezpieczenie przed przesuwaniem

- Transportu odpadów na składowisko azbestu (karta przekazania odpadu)

Procedura 6 – dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zarządzający ww. składowiskiem zobowiązany jest do:

- Przyjęcia na składowisko odpadów zawierających azbest
- Potwierdzenia odbioru na karcie przekazania odpadu
- Pobrania opłaty za korzystanie ze środowiska i przekazanie opłaty na rachunek urzędu marszałkowskiego
- Składowania odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska
- Sporządzania zbiorczego zestawienia ilości składowanych odpadów z azbestem

3. Akty prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Regulacje prawne dotyczące m.in. usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do momentu zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, zamieszczone zostały w aktach prawnych.

Obecnie w Polsce istnieje szereg przepisów dotyczących problematyki azbestu. Biorąc pod uwagę przedmiot niniejszego opracowania poniżej wymieniono najważniejsze ustawy i rozporządzenia dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

3.1. Ustawy i rozporządzenia

USTAWY

1. *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (Dz.U.2004.3.20. z późn. zm.). Ustawa zakazuje wprowadzania na obszar kraju azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.
2. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz.U.2006.156.1118. tekst jednolity z późn. zm.) zgodnie z art. 30 ust. 3 stanowi: Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować: zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia, pogorszenie stanu środowiska lub dóbr kultury, pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych, wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.
3. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (Dz.U.2008.25.150 – tekst jednolity.). Ustawa ta wprowadziła m.in. obowiązek składania przez wójtów, burmistrzów, a także osoby prawne stosownych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (w tym również azbest)
4. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (Dz.U.2007.39.251– z późn. zm.). Ustawa ta wprowadziła m.in. obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (wykonawcę prac usuwania wyrobów zawierających azbest) zatwierdzenia – przez właściwego starostę – programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest)
5. *Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych* (Dz.U.2002.199.1671. z późn. zm.).

ROZPORZĄDZENIA

1. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów* (Dz.U.2001.112.1206) zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
  - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
  - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,

- 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

2. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.2002.175.1439)* określa termin oraz formę składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

3. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2003 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz.U.2002.191.1595)*. W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

4. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U.2002.217.1833)* określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

a). pyły zawierające azbest chryzotylowy oraz pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne minerały włókniste oraz pyły zawierające inne minerały włókniste, z wyjątkiem krokidolitu

- pył całkowity – 1,0 mg/m³
- włókna respirabilne – 0,2 mg/m³

b). pyły zawierające krokidolit

- pył całkowity – 0,5 mg/m³
- włókna respirabilne – 0,2 mg/m³

Dla wyjaśnienia: pył respirabilny to zbiór cząsteczek stałych tak małych, że zawieszony w powietrzu przechodzi przez selektor wstępny. Natomiast włókna respirabilne to również zawieszony w powietrzu małe włókienka azbestu o długości poniżej 5 mm i maksymalnej średnicy poniżej 3 mm. To te pyły i włókna azbestu, niewidoczne lecz znajdujące się w powietrzu, wdychane do płuc osadzają się tam i stanowią największe zagrożenie dla zdrowia człowieka.

5. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U.2002.1.12)* określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia dla azbestu wynoszą odpowiednio:

- dla 1 godziny – 2 350 włókien/m³
- dla roku kalendarzowego – 250 włókien/m³.

6. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów* (Dz.U.2003.61.549). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.

7. *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia* (Dz.U.2003.120.1126) określa zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa lub zdrowia ludzi.

8. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest* (Dz.U.2003.192.1876). Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji przez właściciela lub zarządzającego (osobę fizyczną) miejsc, gdzie był lub jest wykorzystywany azbest – oraz składania corocznie stosownych informacji do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Osoby prawne składają sprawozdania do wojewody.

9. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz.U.2004.71.649) nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia (Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest). Pierwsza kontrola powinna być przeprowadzona w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Ww podmioty przechowują 1 egz. oceny (łącznie ze stosowną dokumentacją) a 2-gi egz. oceny przekazują właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

10. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy* (Dz.U.2004.280.2771). Rozporządzenie określa m.in. obowiązki pracodawcy przy prowadzeniu prac w kontakcie ze szkodliwymi substancjami (w tym z azbestem).

11. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska* (Dz.U.2007.106.723). Rozporządzenie określa jednostkowe stawki opłat za umieszczenie odpadów na składowisku:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy	44,79 zł/Mg
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu	44,79 zł/Mg
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo-cementowych	44,79 zł/Mg
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest	44,79 zł/Mg
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi	44,79 zł/Mg

- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest 44,79 zł/Mg
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest 44,79 zł/Mg
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest 0 zł/Mg
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest 0 zł/Mg

Rozporządzenie to weszło w życie z dniem 1.01.2008r. i odtąd nie ponosi się opłat za korzystanie ze środowiska za składowanie płyt z eternitu. Należy jednak pamiętać, że administrator składowiska przeznaczonego dla odpadów zawierających azbest pobiera opłatę w wysokości około 160-190 zł/Mg za usługę jego utylizacji

12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U.2005.73.645). Rozporządzenie określa m.in. obowiązki wykonywania badań właściwych dla prowadzenia prac z czynnikami szkodliwymi (w tym azbest).

13. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U.2005.216.1824).

3.2. Krajowy program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 czerwca 1997r uchwalił ustawę o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Jednocześnie Sejm przyjął Rezolucję w sprawie opracowania programu wycofywania azbestu z gospodarki. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” Okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono do roku 2032.

Opracowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest stanowi również jedno z zadań samorządu gminnego. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi w ostatnich latach priorytet w walce z odpadami niebezpiecznymi ze względu na zagrożenie zdrowia ludzi i ochronę środowiska.

Niniejszy „Program...” opracowano na podstawie "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego". Jest on częścią „Gminnego planu gospodarki odpadami” w temacie dotyczącym odpadów niebezpiecznych i łączy się z nim organizacyjnie.

Gmina Włodawa posiada i realizuje „Plan Gospodarki Odpadami na lata 2005- 2016”. Niniejszy „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy..” jest częścią gminnego planu gospodarki odpadami” w temacie dotyczącym odpadów niebezpiecznych i łączy się z nim organizacyjnie. Rozszerza on treść punktu 4.3. IV dotyczącego azbestu i odpadów niebezpiecznych.

3.3. Zadania samorządu gminnego w zakresie usuwania azbestu.

Zgodnie z zapisami krajowego i wojewódzkiego "Programu" zadania samorządów lokalnych są następujące:

Do zadań wójtów należy:

- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem;
- przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest (inwentaryzacja), oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu na podstawie arkuszy ocen wypełnionych przez właścicieli obiektów (stopień pilności);
- przygotowanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu..”

Do zadań rad gmin należy:

- przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych organu wykonawczego gminy z realizacji zadań „Programu..”

4. Aktualny stan gospodarowania wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Na terenie gminy występują wyroby zawierające azbest w postaci pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych, inwentarskich i gospodarczych. Są to płyty azbestowo-cementowe zwane eternitem. Występują płyty faliste oraz płyty płaskie. Rury azbestowo-cementowe do wodociągu na terenie gminy nie występują.

4.1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest

Gmina poprzez sołtysów wykonała inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na całym terenie administracyjnym. Wyniki inwentaryzacji zawarte są w postaci tabeli usystematyzowanej według miejscowości.

Inwentaryzację przeprowadzili sołtysi poszczególnych wsi. Gmina składa się z 16 sołectw, zatem inwentaryzację przeprowadzono w każdej wsi osobno.

Na terenie wsi określono miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest poprzez podanie numeru posesji, na której się on znajduje.

Zinwentaryzowano pokrycia dachowe z eternitu na budynkach mieszkalnych, na budynkach inwentarskich, na budynkach i obiektach gospodarczych.

Każdy budynek został zinwentaryzowany oddzielnie, a następnie zsumowano łączną powierzchnię pokryć dachowych znajdujących się na danej posesji.

Oznaczono rodzaj płyt azbestowo-cementowych z podziałem na eternit z płyt płaskich i eternit z płyt o kształcie falistym. Zaznaczono na jakim budynku znajduje się eternit : dom mieszkalny, stodoła , obora.

Zbiorcze wyniki inwentaryzacji w gminie Włodawa przedstawiają się następująco:

Tabela nr 2

INWENTARYZACJA w gminie Włodawa (na dzień 28.03.2008r.)

Nazwa miejscowości	Ilość wyrobów zawierających azbest (m ²)
Adamki	-
Korolówka	5713
Korolówka Kolonia	1401
Korolówka Osada	585
Krasówka	21964
Luta	-
Okuninka	7009
Orchówek	20318
Różanka	6071
Sobibór	8977
Stawki	4203
Suszno	9342
Szuminka	3278
Wolczyny	-
Żłobek	1995
Żuków	17399
RAZEM	108255

Ze względu na to, że umowy na wywóz odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów zawiera się w tonach (Mg), zostaną przeliczone ilości podane w inwentaryzacji na jednostki wagowe = Mg.

Wielokrotnie ważono płyty azbestowe występujące na terenie województwa lubelskiego i przyjęto że średnia masa 1 m² płyt azbestowo-cementowych wynosi: 11 kg dla eternitu falistego i eternitu płaskiego. Wielkość 11 kg/m² została przyjęta do dalszych przeliczeń w komputerowej bazie danych wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Tabela nr 3

INWENTARYZACJA w gminie Włodawa (na dzień 28.03.2008r.)

Nazwa miejscowości	Ilość wyrobów zawierających azbest (Mg)
Adamki	-
Korolówka	63
Korolówka Kolonia	15
Korolówka Osada	6
Krasówka	242
Luta	-
Okuninka	77

Orchówek	223
Różanka	67
Sobibór	99
Stawki	46
Suszno	103
Szuminka	36
Wołczyny	-
Żłobek	22
Żuków	191
RAZEM	1190

Tak określona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest podlegać będzie z upływem czasu różnym zmianom. Powinna ubywać pewna ilość eternitu wywieziona z terenu gminy. Tą ilość należy wykreślić z arkusza inwentaryzacyjnego i z komputerowej bazy danych. Ubędzie zatem pewna ilość odpadów zapisana pod określonym adresem w danej miejscowości. Może się jednak zdarzyć, że ilość zinwentaryzowanych odpadów azbestowych zwiększy się, gdyż dopisane zostanie nie ujęte dotychczas w inwentaryzacji zabudowanie lub jego część, albo poprzedni pomiar okazał się błędnie zaniżony. Należy również skorygować takie przypadki w głównym arkuszu spisowym. Całość zmian w wykonanej obecnie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i nową wartość ilości eternitu na własnym terenie, gmina ma obowiązek podać w corocznym sprawozdaniu do Urzędu Marszałkowskiego w terminie do końca miesiąca marca każdego roku.

4.2. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.2004.71.649) nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest sporządza się zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia. (**załącznik nr 1**)

Pierwszą kontrolę powinno się przeprowadzić w czasie wykonywania inwentaryzacji. Bezpieczne użytkowanie wyrobów z azbestem jest możliwe po stwierdzeniu braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki dla emisji azbestu do środowiska. Wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest w sposób umożliwiający emisję azbestu do środowiska jest niedopuszczalne. Właściciel wyrobów z azbestem sporządza ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów w dwu egzemplarzach, zachowując jeden a drugi egzemplarz. oceny przekazuje właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny, albo tamże za pośrednictwem gminy. Jeśli z oceny wynika, że wyroby z azbestem otrzymały stopień pilności I – należy bezzwłocznie przystąpić do organizowania ich usunięcia i zakończenia ich wykorzystywania. Jeśli z oceny wynika, że wyroby z azbestem otrzymały stopień pilności II – należy w czasie do 1 roku ponownie dokonać przeglądu i oceny stanu i

możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania. Jeśli z oceny wynika, że wyroby z azbestem otrzymały stopień pilności III- należy w czasie do 5 lat ponownie dokonać przeglądu i oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania.

4.3. Analiza aktualnego stanu użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

W trakcie inwentaryzacji w gminie oceniono stan pokryć dachowych z eternitu. W osobnej rubryce oceniono każdy budynek mieszkalny i budynki gospodarcze oraz inwentarskie. Występują wszystkie trzy stopnie pilności, w tym: domy mieszkalne z przewagą I stopnia a budynki gospodarcze z przewagą II i III stopnia pilności. Szczególnie pilne jest usunięcie płyt z eternitu, które zostały uszkodzone w czasie silnej wichury i obecnie złożone i zabezpieczone oczekują na utylizację. Rozpoczęto procedurę dalszej utylizacji odpadów zawierających azbest poprzez przygotowanie ich do transportu na składowisko.

Ocena stopni pilności usunięcia eternitu będzie wykonywana również w późniejszym terminie. Obecnie jako budynki o I stopniu pilności usunięcia płyt zawierających azbest uznano szkoły, remizy strażackie, sklepy i budynki mieszkalne. W I stopniu pilności znajdują się też te odpady azbestowe, a dokładnie eternit już wcześniej zdjęty z dachów, uszczelniony folią i składowany na paletach na terenie nieruchomości, oczekujący na transport na specjalistyczne składowisko odpadów azbestowych. W I stopniu pilności znalazły się też zabudowania, z których dachy zerwała wichura. Pozostałe budynki zakwalifikowane do II i III stopnia pilności muszą oczekiwać w kolejce na usunięcie z terenu gminy ze względu na niewystarczające zabezpieczenie finansowe zarówno środków gminnych jak też i prywatnych środków finansowych osób fizycznych przeznaczonych na remont i wymianę pokrycia dachów. Aktualnie brak jest decyzji właścicieli budynków mieszkalnych w sprawie określenia terminu wymiany pokryć dachowych z eternitu na inne pokrycie bezpieczne dla ludzi i środowiska naturalnego.

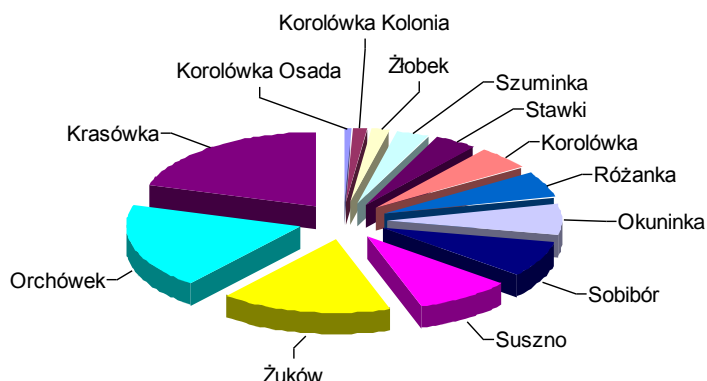
Do oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest opracowano „Mapę zagrożeń odpadami zawierającymi azbest”. Jest to **załącznik nr 8**.

Z analizy mapki nasuwa się wniosek, że największy stopień pilności w usunięciu wyrobów zawierających azbest jest w linii miejscowości od Orchówka do miejscowości Krasówka poprzez Żuków, ze względu na największe nagromadzenie tam płyt eternitowych, jak też i największe zaludnienie w Orchówku.

Dołożyć należy starań, aby jak najszybciej usunięto pokrycia eternitowe w miejscowości Okuninka. Ze względu na to, że nad jeziorem Białym przebywa dużo turystów i wczasowiczów na wypoczynku i rekreacji, powinni oni odnieść wrażenie pobytu w czystym, ekologicznym miejscu wolnym od pyłów azbestowych. Pomoże to gminie w rozwoju turystyki, a zatem poprawi dochody gminy i mieszkańców z tej działalności gospodarczej.

Wymieniony teren powinien podlegać zwiększonej kontroli gminy, gdyż tutaj jest największe zagrożenie odpadami azbestowymi w gminie.

Rozkład graficzny ilości wyrobów zawierających azbest w gminie Włodawa. (m²)

Na rycinie powyżej zobrazowano graficznie udział poszczególnych miejscowości w ogólnej ilości odpadów azbestowych. Wykreślono w ten sposób wynik przeprowadzonej inwentaryzacji.

5. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy powinien być zakończony do 2032 roku. Ze względów organizacyjnych z myślą, aby nie nastąpiło spiętrzenie prac utylizacyjnych odpadów zawierających azbest przy końcu tego okresu, podzielono ten okres na trzy podokresy:

- okres I: lata 2008 – 2012	usunięcie 20% odpadów azbestu
- okres II: lata 2013 – 2022	usunięcie 40% odpadów azbestu
- okres III: lata 2023 – 2032	usunięcie 40% odpadów azbestu

Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest nawiązuje do planu gospodarki odpadami i w sposób szczegółowy określa sposób rozwiązania tego problemu. Plan zakłada realizację następujących zadań:

1. Inwentaryzacja i utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest, ocena stanu wyrobów.
2. Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu i miejsc I stopnia pilności
3. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.

4. Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych jednostek budżetowych będących własnością Gminy
5. Mobilizowanie właścicieli obiektów przemysłowych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.
6. Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej.
7. Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, i innych w celu utylizacji
8. Oczyszczenie terenu gminy z „dzikich wysypisk” z odpadami zawierającymi azbest.
9. Przeznaczenie części środków finansowych z budżetu Gminy na realizację programu
10. Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu.
11. Udzielanie pomocy finansowej osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym w usuwaniu odpadów zawierających azbest.
12. Bieżący monitoring realizacji programu
13. Coroczne opracowywanie raportów z realizacji programu
14. Okresowa weryfikacja i aktualizacja programu.

Główny cel realizacji planu to:

Wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko.

Przyjęta do usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest strategia oparta jest na dokumentach „Krajowego programu...” i „Wojewódzkiego programu usuwania wyrobów zawierających azbest” Wynika to z potrzeby zgodności przyjętego programu dla Gminy z dokumentem wyższego rzędu.

Strategia ta dzieli działalność gminy na dwa etapy:

I. Etap przygotowawczy (organizacyjny)

- inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest
- ocena stanu wyrobów
- utworzenie komputerowej gminnej bazy danych
- opracowanie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest”
- kampania informacyjna o szkodliwości azbestu

II. Etap realizacji (inwestycyjny)

- podpisanie umowy z firmą utylizującą wyroby zawierające azbest, lub oddzielnie z firmą dokonującą demontażu płyt i firmą transportową odpad azbestowy na składowisko
- zabezpieczenie środków finansowych własnych
- współpraca z samorządem wojewódzkim dla wsparcia finansowego planu
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy
- likwidacja „dzikich wysypisk” z odpadem azbestowym
- monitoring realizacji planu

5.1. Harmonogram realizacji planu

Szczegółowe przedsięwzięcia planu usuwania wyrobów zawierających azbest po określeniu terminów realizacji oraz jednostek odpowiedzialnych za ich realizację zawarte zostały w harmonogramie na lata 2008 - 2032:

Tabela nr 4 Harmonogram realizacji "Planu ..." w latach 2008-2032

Lp.	Nazwa działania	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Zakładany okres realizacji
1.	Opracowanie „ Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy	Wójt Gminy	Do końca 2008 r.
2.	Organizacja kampanii informacyjnej o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, poprzez przygotowanie: -ulotek, - wkładek do prasy lokalnej, -stałej informacji na stronie internetowej gminy.	Wójt Gminy	2009-2020
3.	Aktualizacja –coroczna bazy danych o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu na terenie Gminy	Wójt Gminy	2009-2032
4.	Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu.	Wójt Gminy	2009-2010
5.	Wypracowanie polityki dotyczącej likwidacji wyrobów zawierających azbest	Wójt Gminy	2009-2010
6.	Założenie i prowadzenie rejestru wniosków o sfinansowanie utylizacji eternitu oraz realizacja na podstawie stopnia pilności stanu wyrobów zawierających azbest.	Wójt Gminy	2009-2020
7.	Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł wewnętrznych na realizację programu.	Wójt Gminy Rada Gminy	2009-2032
8.	Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu.	Wójt Gminy	2009-2032
9.	Ogłoszenie przetargów na przewoźnika, wyłonienie wykonawców zadania, podpisywanie kontraktów.	Wójt Gminy	2009-2032
10.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych jednostek budżetowych będących własnością Gminy	Uprawnione przedsiębiorstwa, Wójt Gminy	2009-2032

11.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów należących do osób fizycznych ,prawnych i innych	Uprawnione przedsiębiorstwa, Wójt Gminy	2009-2032
12.	Bieżący monitoring realizacji „Programu...”	Wójt Gminy	Co 2 lata
13.	Przedstawienie Radzie Gminy sprawozdania z realizacji programu zgodnie z ustawą.	Wójt Gminy	Co 2 lata

5.4. Aspekty finansowe i źródła finansowania

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy pociąga za sobą szereg kosztów. Demontaż ,transport na składowisko i utylizacja to główne koszty usuwania pokryć dachowych z eternitu.

Koszty organizacyjne takie jak: koszt inwentaryzacji, oceny stanu wyrobów z azbestem, wykonania „Programu...” , informowania ludności o zagrożeniach, współpraca z mediami itp. są niewielkie. Dlatego w dalszych obliczeniach koszty te pominięto. Dodać trzeba, że koszty te Gmina poniosła jednorazowo i wykonała prace przygotowawcze własnym wysiłkiem pracowników odpowiedzialnych za ochronę środowiska w gminie.

Głównym kosztem usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy jest wywóz na składowisko.

Składa się on z trzech pozycji:

- **demontaż** eternitu wraz z zapakowaniem w folię na palety
- **transport** na składowisko odpadów azbestowych
- **utylizacja** eternitu na składowisku,

Prace z azbestem mogą wykonać tylko specjalistyczne firmy posiadające odpowiednie uprawnienia oraz zezwolenie na demontaż i transport wyrobów z azbestem na terenie danego powiatu. Stosowne zezwolenia dla firm wystawiało Starostwo.

Obecnie firmy cenią sobie za usunięcie odpadów zawierających azbest z terenu gminy stawkę w zależności od odległości gminy od składowiska **od 500zł/Mg , do 350 zł/Mg** eternitu. Są to koszty transportu i utylizacji bez demontażu. Ustalono w Gminie, że koszty demontażu poniesie właściciel eternitu wynajmując uprawnioną firmę. Oczywiście może on mieć zwrócone 50% poniesionych kosztów demontażu o ile przedstawi fakturę za tą pracę. Pomoc Gminy dla mieszkańca zakłada pokrycie kosztów transportu i utylizacji zdemontowanego eternitu.

W wyniku sondażu jaki przeprowadziłem z wieloma firmami daje się zauważyć prawidłowość, że firma renomowana o zasięgu działania ogólnopolskim, posiadająca drogi specjalistyczny sprzęt i dodatkowe zabezpieczenia jest droga. Daje jednak pewność prawidłowo wykonanych prac z azbestem. Są też na terenie województwa firmy o skromniejszym wyposażeniu technicznym, lub po prostu mniejsze, które mogą wykonać usługę taniej. Należy jednak dokładniej przyglądać się na jakość wykonanych robót. Przy pracach rozbiórkowych z azbestem jest to szczególnie ważne.

Jak już wcześniej wyliczono, ilość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Włodawa szacowana jest na ≈ 1190 Mg.

Szacuje się zatem, że koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy może wynieść:

$$\begin{aligned} & \mathbf{1190 \text{ Mg} \times 400\text{zł/Mg} = 476.000 \text{ zł (netto)}} \\ & \mathbf{+ 33\,320 \text{ zł (VAT 7\%)} = 509.320 \text{ (brutto)}} \end{aligned}$$

Koszt ten rozłożony jest na okres do 2032r. Wydatkowany ma być ze środków własnych Gminy. Ze względu na to, że Gminy nie posiadają takich środków finansowych, to Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie przewidział dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów azbestowych. Gmina może i powinna złożyć wniosek o dofinansowanie planowanych prac. Ze względu na szczupłość środków obecnie refunduje się 50% poniesionych kosztów. Spodziewane jest zwiększenie puli środków finansowych z funduszy celowych Unii Europejskiej.

Analizując sytuację w powiecie włodawskim można określić pełny koszt wymiany pokrycia dachowego i transportu powstałego odpadu eternitu.

W naszym przykładzie przyjmujemy, że przeciętny dach domku jednorodzinnego ma powierzchnię 150 m^2 . Zdjęty stanowi odpad azbestowy o wadze : $150 \times 11 \text{ kg}/1000 = 1,7 \text{ Mg}$.

W rozeznaniu miejscowym stwierdziłem, że firmy specjalistyczne, dekarские posiadający uprawnienia i zamieszkali w okolicy gminy są skłonni dokonać demontażu eternitu za cenę $10 \text{ zł}/\text{m}^2$.

Zatem kwota $150 \text{ m}^2 \times 10 \text{ zł}/\text{m}^2 = 1500 \text{ zł}$ stanowi wydatek mieszkańca gminy t.j. właściciela odpadów.

Natomiast Gmina po podpisaniu umowy z przewoźnikiem – specjalistyczną firmą podejmie trud organizacji oraz koszt transportu i utylizacji odpadów. ...Ze względu na znaczną odległość Włodawy od składowiska w Kraśniku usługa transportu i utylizacji odpadów azbestowych może wynieść około $400\text{zł}/\text{Mg}$. Znaczący to, że koszt wywozu odpadów z przykładowego domu wyniesie $400 \times 1,7 \text{ Mg} = 680 \text{ zł}$. Doliczając podatek VAT – 7% koszt całkowity wyniesie około 730 zł .

Na sesji budżetowej należy przewidzieć fundusz na pomoc mieszkańcom gminy, czyli na transport i utylizację odpadów azbestowych.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie udzieli gminie dotacji w wysokości 50% na dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów azbestowych. Zatem wydatek Gminy na usunięcie z jej terenu odpadów azbestowych z jednego budynku wyniesie około $360\text{-}400 \text{ zł}$. Tą kwotę należy przyjąć do planowania wydatków z budżetu gminy.

Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Włodawie udzieli gminie dotacji w wysokości 500 zł na każdą posesję, z której usunięty został eternit. Pozwoli to na zmniejszenie kosztów jakie ponieść miał właściciel odpadów i bardziej zachęci mieszkańców do zmiany pokrycia dachów.

W załącznikach umieszczono „Zasady dofinansowania ze środków PFOŚiGW” oraz wzór wniosku o przyznanie dotacji, jaki należy złożyć aby ją otrzymać na usunięcie azbestu.

Obecny stan finansowania usunięcia eternitu z terenu gminy może się zmienić.
Na dziś pozostaje finansowanie ze środków
-Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie
-Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Włodawie
-Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
-ze środków własnych właścicieli odpadów czyli osób fizycznych

6. Organizacja usuwania wyrobów zawierających azbest

Realizując zadanie usunięcia wyrobów azbestowych Gmina powinna podpisać umowę ze specjalistyczną firmą i powierzyć jej pracę demontażu eternitu, wywozu i jego utylizacji lub tylko wywozu i jego utylizacji pozostawiając problem demontażu właścicielowi nieruchomości.

Wykaz podmiotów posiadających decyzje uprawniające do prac z azbestem na terenie powiatu znajduje się w Starostwie Powiatowym we Włodawie.

Oto pełna lista firm uprawnionych do pracy z azbestem:

FIRMY UPRAWNIONE NA TERENIE POWIATU WŁODAWSKIEGO DO DEMONTAŻU ELEMENTÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ DO TRANSPORTU I UTYLIZACJI

1. „CARO”: 22-400 Zamość, ul. Bohaterów Monte Casino 4/12;
tel. 84/ 62 670 13;
2. PPHU „GRAMA” Piotr Grabowski, 37-100 Łańcut, Os. Gen. Maczka 17/5,
tel. 17/85 900 040, 85 215 51;
3. PUH. „Dom-Bud” s.c., 20-401 Lublin, ul. Krochmalna 4; tel. 81/532 00 07;
4. „ALGADER Hofman” z o.o.; 01-919 Warszawa, ul. Wólczyńska 133,
budynek 11B; tel. 22/864 94 97, 864 94 99, 834 73 53.
5. „KAN-POL” PPHU Iwona Łosiewicz, 20-143 Lublin, ul. Storczykowa 30;
6. „Termoexport”; 00-515 Warszawa, ul. Żurawia 24/7, 22/621 40 64;
821 34 67,
7. „GAJAWI” P.P.H.U. Gabriel Rogut, 90-553 Łódź, ul. Kopernika 65/60, fax.:
42/688 43 70, tel. 501 028 153,
8. Zakład Remontowo – Budowlany „AMBROŻY” S.j. ul. Meissnera 1/3
lok. 222, 03-982 Warszawa, tel/fax 22/831 07 64,
9. P.U. Wodno-Budowlanych „WOD-BUD” Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 14,
23-200 Kraśnik, tel. 081/825 26 05, fax. 081/825 24 76

10. P.P.H.U. ABBA-EKOMED Sp. z o.o. , ul. Moniuszki 11/13, 87-100 Toruń, tel/fax 056/651 44 25, 654 86 70.
11. Transport – Metalurgia Sp. z o. o. ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko, tel. 044/685-41-35, fax. 044/ 685-42-90.
12. „ALBEKO” Sieger Sp. J., 87-510 Kotowy, tel/fax. 054/ 20 00 288.
13. P.H.U. „JUKO” Szczukocki Jerzy, 97-300 Piotrków Trybunalski, ul. 1-go Maja 25, tel. 044/732-69-63, 732-69-64, 732-69-65, www.juko.com.pl
14. Firma Remontowo-Budowlana „UTIL” Stanisław Zaćłona, RYCZÓWEK, ul. Dolna 8, 32-310 Klucze, tel/fax. 032/642-03-11, 600-290-778.
15. Sintac – Polska Sp. z o.o., ul. Żegańska 1, 04-713 Warszawa-Międzylesie, tel. 022/812-62-54, 812-76-27, 812-45-93, www.sintac.com.pl
16. F.W.H.U. „HAŃSPOL” Władysław Leśniewski, 22-235 Hańsk Pierwszy, ul. Parczewska 8, tel/fax 082/57-14-057, 506 065 727.
17. „LUB-EKO-PLUS” Wiesław Łukasik, ul. Łęczyńska 59/62, 20-313 Lublin, tel/fax/081/745-20-94, WWW.lubekoplus.prv.pl . Tk- 694113756,
18. Usługowy Zakład Blacharsko-Dekarski Adam Dywański, ul. Poleska 14, 22-100 Chełm, tel. 082/56 344 01;
19. Zakład Usługowo-Produkcyjno-Handlowy Świeca Mariusz, 22-235 Hańsk Pierwszy, ul. Konwaliowa 7, tel. 082/57 14 336, kom. 601811 445;
20. HYDROTECHNIKA Sp. z o.o. w Kielcach, ul. Ściegiennego 262A, tel. 041/348 06 60, WWW.hydrotechnika.pl,
21. Przedsiębiorstwo Projektowo – Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o.o. ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa, tel. 022/683 92 48, 683-91-63
22. P.P.U. „TEMIPOL”, ul. Konstruktorska 42, 40-155 Katowice, tel. 048/ 32 258 90 04-9
23. P.P.H.U. „EKO-MIX”, ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław, tel/fax: 071-332 45 00, WWW.ekomix.pl
24. GRESBUD G. Kasianiuk, 20-148 Lublin, ul. Związkowa 10, tel. 081/444-15-45, fax 081/441-53-43, kom. 504 199 661
25. Usługowy Zakład Blacharsko-Dekarski Tomasz Dywański, ul. Ceramiczna 53, 22-100 Chełm, tel. 606 411 362,

Ponadto uwzględniać należy zawsze firmy, które aktualnie złożą w gminie oferty na demontaż czy też transport odpadów zawierających azbest, gdyż ceny usług zmieniają się, bo firmy konkurują ze sobą na rynku o wykonanie usługi. Dlatego też i zawierane umowy z firmami nie powinny określać zbyt długich okresów czasu. Mieszkaniec gminy powinien mieć możliwość dowiedzieć się w urzędzie Gminy, które firmy uprawnione są do wykonania demontażu eternitu oraz informację o cenie usługi.

6.1. Wdrożenie planu

Niniejszy plan usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Włodawa ma być przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały. Do niej należy również ewentualne przyjęcie regulaminu pomocy finansowej dla ludności i przyjmowanie corocznych sprawozdań z wykonania programu.

Wójt Gminy pozostaje koordynatorem programu ze względu na jego wielopłaszczyznowe funkcje i koszty realizacji.

Działalność merytoryczną związaną z realizacją programu wykonuje w gminie dział odpowiedzialny za ochronę środowiska. Tutaj skupiają się informacje niezbędne do podejmowania prawidłowych i ekonomicznie uzasadnionych decyzji napływające od:

Właścicieli budynków pokrytych eternitem
Firm współpracujących przy utylizacji wyrobów z azbestem
Mediów lokalnych i szkół aktywnych w procesie edukacji społeczeństwa
Funduszy celowych, dotacji i sponsorów
Jednostek współpracujących, naukowych, badawczych i laboratorium

Wdrożenie programu przebiega zgodnie z zasadami:

- zasada odpowiedzialności za wdrożenie planu – tj. wybór osoby lub jednostki odpowiedzialnej za realizację planu;
- zasada spójności z gminnym programem OŚ i planem odpadowym oraz wojewódzkim programem usuwania azbestu
- zasada uaktualniania planu,
- zasada współpracy w realizacji planu z organami szczebla publicznego i prywatnego,
- zasada ciągłej edukacji ekologicznej i dostępu do informacji bezpośrednich uczestników realizacji planu.

6.2 Sposób monitoringu i oceny wdrażania planu

Główną funkcję w proponowanym systemie monitoringu pełni Urząd Marszałkowski.

Monitoring na szczeblu krajowym stanowi:

- „Krajowa Baza Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest” Tutaj gmina ma swoje miejsce, które na bieżąco powinno być uzupełniane i aktualizowane. Wykonana inwentaryzacja wyrobów z azbestem powinna być tu wpisana. Następnie po utylizacji odpadów z azbestem posesje oczyszczone z azbestu należy z bazy wykreślić. W ten sposób koordynator krajowy posiada dane o postępie prac związanych z usunięciem wyrobów z azbestem z terenu gminy.

Monitoring na szczeblu wojewódzkim stanowi:

- coroczna informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania odpadów zawierających azbest przedkładana wojewodzie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy. Informacja sporządzana jest przez Gminę zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.2002.175.1439).
- rozliczanie się z WFOŚ i GW z otrzymanych dotacji na utylizację wyrobów zawierających azbest. Przedkładanie faktur określających rzeczywiste koszty usuwania azbestu z terenu gminy w celu otrzymania refundacji poniesionych kosztów.
- Działalność kontrolna WIOŚ w sprawach dotyczących azbestu

Monitoring na szczeblu gminnym stanowi:

- przyjmowanie przez Radę Gminy corocznych sprawozdań z wykonania programu
- kontrola efektów wydatkowania gminnych funduszy na wywóz azbestu z terenu gminy

Sprawozdanie roczne powinno opierać się na analizie wskaźników określających zmiany ilości wyrobów zawierających azbest, oraz ilość wydatkowanych funduszy na realizację „Programu usuwania wyrobów zawierających azbestu z terenu gminy Włodawa”

Tabela nr 5

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	2008	2009
1	Ilość wyrobów z azbestem – inwentaryzacja na początek roku	m ²	108255	
2	Ilość wyrobów z azbestem – inwentaryzacja na koniec roku	m ²		
3	Powierzchnia zdjętego eternitu	m ²		
4	Powierzchnia wywiezionego eternitu	m ²		
5	Koszt utylizacji azbestu – fundusze własne gminy	zł		
6	Koszt utylizacji azbestu – fundusze WFOŚ i GW	zł		
7	Koszt utylizacji azbestu – inne fundusze celowe	zł		

Mapa zagrożeń odpadami zawierającymi azbest – **załącznik nr 8**- pokazuje rozmieszczenie eternitu w gminie, ilości w poszczególnych miejscowościach.

„Program” powinien być realizowany zgodnie z przyjętym harmonogramem działań, ma być dokumentem, zmieniającym się w czasie do 2032 roku, aktualizowanym w zależności od warunków jego realizacji.

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik nr 1 – Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.	
Załącznik nr 2 - Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania.	
Załącznik nr 3 - Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.	
Załącznik nr 4 - Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.	
Załącznik nr 5 - Wzór " Karty Ewidencji Odpadu".	
Załącznik nr 6 - Wzór " Karty Przekazania Odpadu".	
Załącznik nr 7 - Druk zgłoszenia robót budowlanych do Wydz. Architektury w Starostwie	
Załącznik nr 8 - Mapa zagrożeń odpadami zawierającymi azbest	
Załączniki - Wniosek i zasady dofinansowania z PFOŚiGW	
Załącznik- FIRMY uprawnione do demontażu i transportu - powiat włodawski	str.38

SPIS TABEL

TABELA NR 1. - Miejscowości i ludność w gminie Włodawa	str. 6
TABELA NR 2. - Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest.....(m ²) Dane na dzień: 28.03.2008r..	str.30
TABELA NR 3. - Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest....(Mg) Dane na dzień: 28.03.2008r.	str.30
TABELA NR 4. - Harmonogram realizacji "Planu usuwania wyrobów zawierających azbest" w latach 2008-2032	str.35
TABELA NR 5. MONITORING – WSKAŹNIKI	str.41

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Rozkład graficzny ilości wyrobów zawierających azbest w gminie Włodawa (m ²)....	st. 33
---	--------

Załącznik nr 1

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Miejsce, obiekt, urządzenie budowlane, instalacja przemysłowa.....			
Adres miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej			
Pomieszczenie:.....			
Rodzaj, nazwa wyrobu ¹⁾			
Ilość wyrobów (m ² , tony) ²⁾			
Grupa, Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena	Przyjęta Punktacja
I	Sposób zastosowania azbestu		
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową Z azbestem (torkret).....		30
2.	Tynk zawierający azbest.....		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. <1000kg/m ³).....		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem.....		10
II	Rodzaj azbestu		
5.	Azbest chryzotylowy.....		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit).....		15
III	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien.....		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej.....		10
9.	Pomalowana, i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna.....		0
IV	Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem		
10.	Duże uszkodzenia. ³⁾		30
11.	Małe uszkodzenia. ⁴⁾		10
12.	Brak.....		0
V	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
13.	Wyrób jest przedmiotem jakiś prac.....		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m).....		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne.....		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania.....		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu).....		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza.....		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne.....		0
VI	Wykorzystanie pomieszczenia		

20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców.....	35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób.....	30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie.....	20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie.....	10
VII	Usytuowanie wyrobu	
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu.....	30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem.....	25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne).....	25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem, lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym.....	10

A. Suma punktów oceny .....

B. Stopień pilności I
(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) 65 i więcej punktów

C. Stopień pilności II
(ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku) powyżej 35 do 60 punktów

D. Stopień pilności III
(ponowna ocena w terminie do 5 lat) do 35 punktów

³⁾ duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni większej niż 3% powierzchni wyrobu,

⁴⁾ małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Podsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
oceniający – nazwisko i imię
dane osobowe

.....
Właściciel, zarządca obiektu
adres

data:.....

¹⁾ według grup wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym,

²⁾ zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym.

Załącznik nr 2

Informacja o wyrobach zawierających azbest¹⁾ i miejscu ich wykorzystania.

1. Miejsce, adres.....
.....
2. Właściciel, zarządca, użytkownik*.....
  - a) osoba prawna – nazwa, adres.....
  - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres.....
.....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa/rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu .....

  - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia .....
  - b) całkowitego usunięcia.....

8. Inne, istotne informacje o wyrobach⁶⁾ .....
- .....

Data .....

.....

Podpis

Wyjaśnienia:

*- niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 (Dz.U. Nr 138, poz. 895).

⁶⁾ Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu.

Załącznik nr 3

Informacja o wyrobach zawierających azbest,¹⁾ których wykorzystywanie zostało zakończone

1. Miejsce, adres.....
2. Właściciel, zarządca *.....
  - a) osoba prawna – nazwa, adres.....
  - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres.....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystania wyrobów.....
7. Planowane usunięcie wyrobów.....
  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
8. Inne, istotne informacje⁴⁾ .....

Data .....

.....
Podpis

Wyjaśnienia:

*- niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

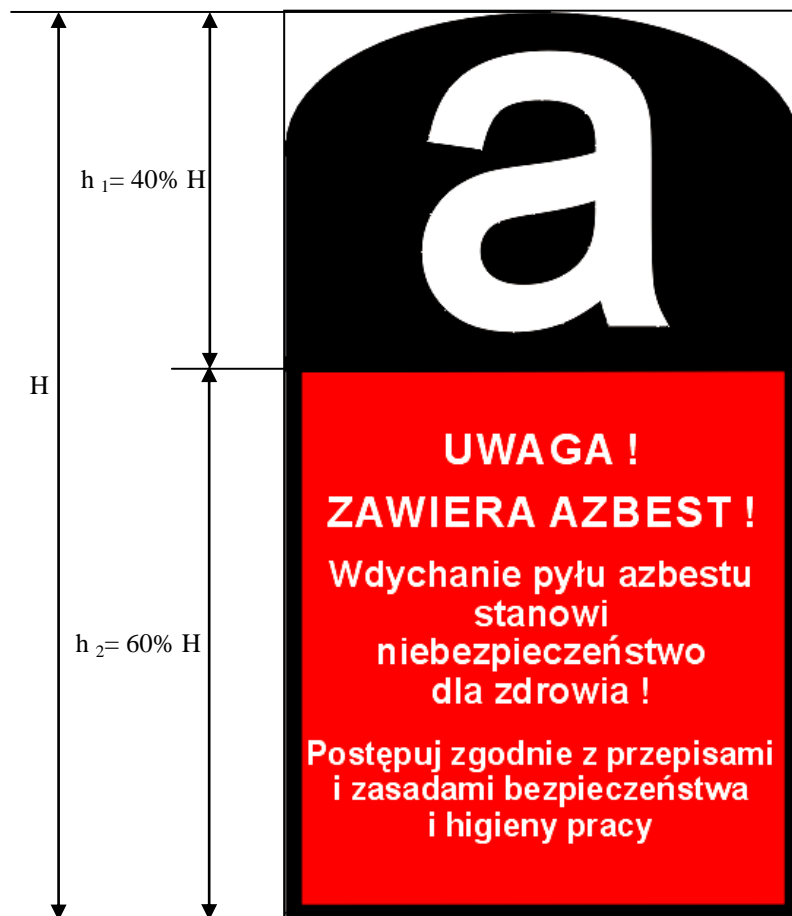
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 4

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokość (H) i 2,5 cm szerokość,
- b) oznakowanie powinno się składać z dwóch części:
  - części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
  - części dolnej ($h_2 = 60\% H$), zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit-azbest niebieski”.

Załącznik nr 5

Wzór " Karty Ewidencji Odpadu"

KARTA EWIDENCJI ODPADU			Nr karty		Rok ewidencji				
Kod odpadu									
Rodzaj odpadu									
Procentowa zawartość azbestu w odpadzie ^a									
Posiadacz odpadów ^b				Adres ^c					
Nr REGON				Telefon/fax					
Działalność w zakresie ^d									
☐ W		☐ Zb		☐ Tr		☐ Od	☐ Un		
Miesiąc	Masa wytworzo- nych odpadów [Mg] ^e	Masa przyję- tych odpadów [Mg] ^e	Nr karty prze- kaza- nia odpadu	Gospodarowanie odpadami					
				We własnym zakresie			Odpady prze- kaza- ne innemu posiadaczowi odpadów		Podpis osoby sporzą- dzają- cej
				Masa [Mg] ^e	Metoda odzysku R ^f	Metoda unieszkod- liwiania D ^g	Masa [Mg]	Nr karty przekaza- nia odpadu	

^a Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania azbestu.

^b Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów.

^c Adres zamieszkania lub siedziba posiadacza odpadów.

^d Zaznaczyć symbolem X odpowiednią odpowiedź: W – wytwarzanie odpadów, Zb – zbieranie odpadów, Tr – transport odpadów, Od – odzysk odpadów, Un – unieszkodliwianie odpadów.

^e Z dokładnością do 1 miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne, do 3 miejsc po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.

^f Symbole R określają działania polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów, lub energii, wraz z ich wykorzystaniem według załącznika nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach.

^g Symbole D określają procesy unieszkodliwiania według załącznika nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach.

Wzór "Karty Przekazania Odpadu".

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU	Nr karty	Rok ewidencji
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^a	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ^{a)}	
Adres ^b	Adres ^b	
Telefon/fax	Telefon/fax	
Nr REGON	Nr REGON	
Kod odpadu	Rodzaj odpadu	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam przyjęcie odpadu	
Data, pieczęć i podpis	Data, pieczęć i podpis	
Data/miesiąc ^c	Masa przekazanych odpadów [Mg] ^d	Numer rejestracyjny pojazdu, Przyczepy lub naczepy ^e

^a Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów.

^b Adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.

^c Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego temu samemu posiadaczowi odpadów.

^d Z dokładnością do 1 miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne do 3 miejsc po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.

^e Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

WB-7352/...../2007

Włodawa, dnia ..... 2008r.

.....
.....
.....
(inwestor, adres)

**STAROSTWO POWIATOWE
WE WŁODAWIE**

Z G Ł O S Z E N I E

Na podstawie art.30 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo Budowlane (tj. Dz.U. z 2006r. nr 156 poz. 1118) zgłaszam zamiar budowy:

.....
rodzaj robót:

.....
.....

zakres i sposób wykonania robót:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

określenie działki na której będą prowadzone roboty /nr działki, lokalizacja/:

.....
.....

Do budowy zamierzam przystąpić w dniu

.....

.....
(podpis)

W załączeniu:

1. oświadczenie o posiadanym prawie dysponowania nieruchomością na cele budowlane,
2. szkice i rysunki
3. pozwolenia i uzgodnienia wymagane odrębnymi przepisami

ZGŁOSZENIE (NIE)PRZYJĘTO dn. ....

I ZAREJESTROWANO pod poz. **WB-7352/..... /2007.**

(pieczęć właściwego organu)

Do zgłoszenia dołączam (niepotrzebne skreślić)

1. Oświadczenie o posiadaniu prawa dysponowania nieruchomością na cele budowlane.
2. Odpowiednie szkice i rysunki określające budowę, roboty budowlane.
3. Aktualną kopie mapy zasadniczej z zaznaczeniem projektowanej budowy, robót budowlanych.
4. Pozwolenia i uzgodnienia wymagane odrębnymi przepisami.

UWAGA:

1. W zgłoszeniu budowy dot. przyłączy, instalacji zbiornikowych na gaz płynny z pojedynczym zbiornikiem o pój. do 7 m³ przeznaczonych do zasilania instalacji gazowych w budynkach jednorodzinnych, obiektów małej architektury w miejscach publicznych, należy przedstawić projekt zagospodarowania działki lub terenu, wraz z opisem technicznym wykonanym przez projektanta posiadającego wymagane uprawnienia budowlane oraz zaświadczenie o przynależności projektanta (ów) do właściwej izby samorządu zawodowego z określonym terminem ważności aktualnym na dzień opracowania projektu.

.....
(podpis inwestora lub osoby przez niego upoważnionej)

POUCZENIE:

1. Zgodnie z art. 30 ust. 1a ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku - Prawo Budowlane (Dz. U. Nr 156 póź. 1118 z 2006 roku, z późn. zm.) w zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć dowód stwierdzający prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, oraz w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia wymagane odrębnymi przepisami. W konieczności uzupełnienia zgłoszenia organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nie uzupełnienia - wnosi sprzeciw, w drodze decyzji.
2. Zgłoszenie należy dokonać przed zamierzonym terminem rozpoczęcia robót budowlanych.
3. Do wykonania robót budowlanych można przystąpić, jeśli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia właściwy organ nie wniesie sprzeciwu.

1 - Dotyczy również zgłoszenia rozbiórki obiektu budowlanego lub jego części.

2- Niepotrzebne skreślić.

Oświadczenie

o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane

Ja, niżej podpisany (a)¹⁾.....

(imię i nazwisko osoby ubiegającej się o wydanie pozwolenia na budowę albo osoby umocowanej do ziożenia oświadczenia w imieniu osoby prawnej ubiegającej się o wydanie pozwolenia na budowę)

legitymujący (a) się .....

(numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość i organ wydający)

urodzony (a) ..... W .....

(data)

(miejscowość)

zamieszkały (a).....

(dokładny adres)

Ja, niżej podpisany (a)¹⁾.....

(imię i nazwisko osoby ubiegającej się o wydanie pozwolenia na budowę albo osoby umocowanej do ziożenia oświadczenia w imieniu osoby prawnej ubiegającej się o wydanie pozwolenia na budowę)

legitymujący(a) się.....

(numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość i organ wydający)

urodzony (a)..... W .....

(data)

(miejscowość)

zamieszkały (a) .....

(dokładny adres)

po zapoznaniu się z art. 32 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo Budowlane (tj. Dz.U.

z 2006r. Nr 156, póź. 1118 ze zm.) oświadczam, że posiadam prawo do dysponowania

nieruchomością oznaczoną w ewidencji gruntów i budynków jako

działka(i) nr .....

w obrębie ewidencyjnym.....

w jednostce ewidencyjnej .....

na cele budowlane, wynikające z tytułu:

- 1) własności,
- 2) współwłasności.....

(wskazać współwłaścicieli — imię nazwisko lub nazwa oraz adres)

oraz zgodę wszystkich współwłaścicieli na wykonanie robót budowlanych
objętych wnioskiem o pozwolenie na budowę z dnia .....

- 3) użytkowania wieczystego²⁾.....
- 4) trwałego zarządu²⁾.....
- 5) ograniczonego prawa rzeczowego²⁾
- 6) stosunku zobowiązaniowego, przewidującego uprawnienie do wykonywania robót i obiektów budowlanych²⁾ .....
- (wskazać właściciela nieruchomości - imię nazwisko lub nazwa oraz adres)*
- wynikające z następujących dokumentów potwierdzających powyższe prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane .....
- (wskazać dokument, z którego wynika tytuł do dysponowania nieruchomością na cele budowlane)*
- 7) inne.....

Dotyczy wyłącznie osób posiadających pełnomocnictwo do reprezentowania osób prawnych:

Oświadczam, że posiadam pełnomocnictwo z dnia ..... do reprezentowania osoby prawnej .....

(nazwa i adres osoby prawnej)

upoważniające mnie do złożenia oświadczenia o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane w imieniu osoby prawnej. Pełnomocnictwo przedstawiam w załączeniu.

Świadomy odpowiedzialności karnej za podanie w niniejszym oświadczeniu nieprawdy, zgodnie z art. 233 Kodeksu karnego, potwierdzam własnoręcznym podpisem prawdziwość danych, zamieszczonych powyżej.

.....

.....

.....

(miejsowość, data)

(podpis(y))

¹⁾ Jeżeli oświadczenie składa więcej niż jedna osoba, należy wpisać wszystkie osoby składające oświadczenie oraz ich dane.
²⁾ Należy wskazać właściciela nieruchomości.

WNIOSEK

o przyznanie środków finansowych z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Włodawie na wykonanie prac związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych z obiektów budowlanych oraz unieszkodliwieniem tych wyrobów

1. Imię i nazwisko wnioskodawcy (właściciela budynku):

Imię .....

Nazwisko.....

2. Stały adres zameldowania wnioskodawcy:

Miejscowość..... nr domu/mieszkania .....

Poczta ..... kod pocztowy ..... Gmina .....

Tel. kontaktowy .....

3. Lokalizacja planowanych prac .....

.....

4. Obręb i nr działki .....

5. Charakterystyka prac (zaznaczyć właściwe): płyty dachowe/ płyty elewacyjne/ inne (jakie?)

.....

6. Planowana ilość wytworzonych wyrobów azbestowych zawierających azbest [m²]

.....

7. Planowany termin realizacji prac .....

.....
.....

Data i podpis osoby ubiegającej się
o dofinansowanie

Do wniosku załączam:

1. Dowód osobisty (do wglądu);
2. Oryginał faktury VAT lub rachunku wystawiony przez przedsiębiorcę za usunięcie odpadów zawierających azbest (dokument po skasowaniu, tzn. opieczątowaniu do wysokości przyznanego dofinansowania będzie zwrócony);
3. Kserokopia dokumentu potwierdzającego zgłoszenie realizacji zadania do Wydziału Budownictwa i Inwestycji Starostwa Powiatowego we Włodawie;
4. Kserokopia oświadczenie przedsiębiorcy usuwającego wyroby zawierające azbest o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych (na podstawie rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest obowiązującego w chwili składania wniosku, zawierającego dodatkowo informacje o łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych usuniętych obiektów budowlanych i przetransportowanych na uprawnione składowisko (oryginał do wglądu);
5. Kserokopia zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych (wyrobów zawierających azbest) dla firmy transportującej odpady zawierające azbest;
6. Kserokopia decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla firmy wykonującej zadanie w przypadku firmy spoza terenu powiatu włodawskiego;
7. Kserokopia aktualnego dokumentu potwierdzającego własność budynku/działki lub zgoda właściciela na realizację zadania (oryginał do wglądu);
8. Zaświadczenie miejscowej gminy/miasta o skorzystaniu z finansowania prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest z tego samego obiektu budowlanego.

.....
.....
Data i podpis osoby ubiegającej się
o dofinansowanie

Zasady dofinansowania

zadań polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu elementów i materiałów zawierających azbest z obiektów budowlanych w powiecie włodawskim w roku 2008 dla osób fizycznych

I. Warunki przyznania dofinansowania

1. Dofinansowanie polega na jednorazowym zwrocie części kosztów poniesionych na realizację zadań obejmujących:

- 1) usuwanie z obiektów budowlanych, zlokalizowanych na terenie powiatu włodawskiego, elementów i materiałów zawierających azbest,
- 2) transport i unieszkodliwianie wytworzonych odpadów zawierających azbest .

2. Ubiegającym się o dofinansowanie zadań określonych w pkt 1 może być osoba fizyczna, która **otrzymała pomoc miejscowej gminy/miasta/** i posiada tytuł prawny do obiektu budowlanego (budynek mieszkalny, gospodarczy, inwentarski, garaż), zlokalizowanego na terenie powiatu włodawskiego i poniosła koszty związane z usuwaniem, transportem i unieszkodliwianiem elementów i materiałów zawierających azbest

3. Prace związane z demontażem elementów i materiałów zawierających azbest mogą realizować jedynie podmioty, które posiadają wymagane dokumenty na podstawie ustawy o odpadach i przepisów wykonawczych, tj.:

- 1) decyzję Starosty Włodawskiego zatwierdzającą program odpadami niebezpiecznymi,
- 2) zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych, wydane przez organ właściwy w sprawach ochrony środowiska.

4. Przed rozpoczęciem zadań określonych w pkt 1 ubiegający się o dofinansowanie jest zobowiązany do złożenia w Wydziale Środowiska i Rolnictwa Starostwa Powiatowego we Włodawie wniosku o przyznanie środków finansowych w związku z realizacją prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, według wzoru ustalonego przez Wydział Środowiska i Rolnictwa.

5. Po zaakceptowaniu wniosku i przedłożeniu niżej wymienionych dokumentów, sporządzona zostanie umowa cywilno-prawna.

Wymagane dokumenty do zawarcia umowy o dofinansowanie:

- a/ Dowód osobisty (do wglądu),
- b/ Oryginał faktury VAT lub rachunek wystawiony przez przedsiębiorcę za usunięcie odpadów zawierających azbest (dokument po skasowaniu, tzn. opieczętowaniu do wysokości przyznanego dofinansowania będzie zwrócony);
- c/ Kserokopia dokumentu potwierdzającego zgłoszenie realizacji zadania do Wydziału Budownictwa i Inwestycji Starostwa Powiatowego we Włodawie;
- d/ Kserokopia oświadczenia przedsiębiorcy usuwającego wyroby zawierające azbest o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych (na podstawie rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest)

- obowiązującego w chwili składania wniosku, zawierającego dodatkowo informacje o łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych usuniętych obiektów budowlanych i przetransportowanych na uprawnione składowisko (oryginał do wglądu);
- f/ Kserokopia aktualnego dokumentu potwierdzającego własność budynku/działki lub zgoda właściciela na realizację zadania (oryginał do wglądu);
  - g/ kserokopię decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla firmy wykonującej zadanie w przypadku firmy spoza powiatu włodawskiego
  - h/ kserokopię zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych (wyrobów zawierających azbest) dla firmy transportującej odpady zawierające azbest.
  - i/ zaświadczenie miejscowej gminy/miasta o skorzystaniu z finansowania prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest z tego samego obiektu budowlanego
6. Ustala się, że wysokość przyznawanych środków finansowych wynosi 5,00 zł za 1m² usuniętych wyrobów zawierających azbest. Całkowita kwota dofinansowania maksymalnie wynosi 500,00 zł.
7. Wysokość przyznanych środków finansowych nie może przekroczyć 100 % kosztów poniesionych przez inwestora, określonych na podstawie przedłożonych faktur VAT bądź rachunków z uwzględnieniem ust. 6.
8. Dofinansowaniem objęte będą zadania realizowane w bieżącym roku kalendarzowym na podstawie wniosków złożonych do czasu wyczerpania środków przeznaczonych na realizację akcji. O przyznaniu środków decyduje kolejność zgłoszonych wniosków.
9. Ustala się, że dofinansowanie prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest, może być przyznane inwestorowi jeden raz w roku kalendarzowym.
10. Nie będzie udzielane dofinansowanie prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, jeżeli inwestor na realizację tych samych prac uzyskał dofinansowanie z innych źródeł niż miejscowa gmina/miasto.
11. Nie przyznaje się zaliczek na wykonanie zadania. Wypłata dofinansowania następuje w drodze refundacji poniesionych kosztów.